

REPUBLIKA HRVATSKA

Pučki pravobranitelj

**SAŽETAK
IZVJEŠĆA PUČKE
PRAVOBRANITELJICE ZA
2016.**

Zagreb, 31. ožujka 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. STATISTIČKI PODATCI ZA 2016. GODINU	1
2.1. Podatci o postupanju Ureda.....	1
2.2. Statistički podatci o pojavama diskriminacije.....	2
3. POJEDINA PODRUČJA ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJA DISKRIMINACIJE	2
3.1. Pravosuđe.....	2
3.2. Prava nacionalnih manjina	3
3.3. Diskriminacija temeljem rase, etničke pripadnosti ili boje kože te nacionalnog podrijetla	4
3.4. Obnova i stambeno zbrinjavanje.....	4
3.5. Statusna prava građana.....	5
3.6. Radni i službenički odnosi.....	5
3.7. Diskriminacija na području rada i zapošljavanja.....	6
3.8. Umirovljenici i starije osobe	7
3.9. Diskriminacija temeljem dobi.....	8
3.10. Socijalna skrb.....	8
3.11. Energetsko siromaštvo	9
3.12. Komunalne i druge javne usluge.....	9
3.13. Nejednak regionalni razvoj s posebnim osvrtom na ruralna područja	9
3.14. Ovrhe	10
3.15. Branitelji	10
3.16. Civilne žrtve rata	11
3.17. Zdravlje	11
3.18. Diskriminacija u području zdravlja	11
3.19. Obrazovanje	12
3.20. Diskriminacija u području i temeljem obrazovanja.....	12
3.21. Diskriminacija temeljem vjere.....	12
3.22. Izražavanje u javnom prostoru.....	13
3.23. Pravo na privatnost.....	13
3.24. Imovinskopravni odnosi.....	13
3.25. Pravo na zdrav život – zaštita okoliša i prirode	14
4. OSOBE LIŠENE SLOBODE I DJELOVANJE NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA	14
5. SURADNJA I JAVNO DJELOVANJE U PROMICANJU LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE ..	17
5.1. Uloga civilnog društva u zaštiti i promicanju ljudskih prava	17
5.2. Suradnja s dionicima	17
6. LJUDSKI POTENCIJALI, ORGANIZACIJA RADA I PRORAČUN UREDA	18
7. ZAKLJUČAK	18
8. PREPORUKE	19

1. UVOD

Godišnje izvješće pučke pravobraniteljice ključni je mehanizam rada institucije, a pripremljeno je u skladu sa Zakonom o pučkom pravobranitelju, Zakonom o suzbijanju diskriminacije i Zakonom o Nacionalnom preventivnom mehanizmu te sadrži analizu i ocjenu stanja zaštite prava i sloboda, uključujući i za određene pojavne oblike povreda prava pojedinaca ili društvenih skupina. Donosi i 220 preporuka za uklanjanje sustavnih nedostataka i nepravilnosti, uz ocjenu o mjeri u kojoj su, prema dostupnim informacijama, nadležna tijela uvažavala ranije preporuke, kako bi spriječili povrede ustavnih i zakonskih prava građana. Izvješće je nastalo na temelju informacija iz rekordnog broja predmeta, terenskog rada, recentnih istraživanja te podataka više stotina dionika.

Stanje ljudskih prava u 2016. uvelike su odredili egzistencijalni problemi građana, ali i različita društvena kretanja koja su rezultirala održavanjem izvanrednih parlamentarnih izbora, manje od godinu dana nakon redovnih. Nedostajalo je dijaloga u javnom prostoru, izražavana je netrpeljivost prema manjinama, dok su organizacije civilnog društva izložene financijskom, a neovisne institucije političkom pritisku. Godinu je obilježila i stagnacija u razvoju javnih politika uslijed skromne zakonodavne aktivnosti, ali i izostanka rada na strateškim dokumentima, a nisu se donosile ni odluke nužne za provedbu postojećih politika.

Sustav besplatne pravne pomoći u 2016. i dalje je neefikasan, zbog čega je socijalno najugroženijim građanima jednakost pred zakonom često omogućena samo u teoriji. Povećane su liste čekanja na zdravstvene usluge, a granica između javnog i privatnog zdravstva i dalje je nejasna, što siromašne građane stavlja u još nepovoljniji položaj. Uz zdravstvene, mnoge druge javne usluge, uključujući promet, električnu energiju, vodoopskrbu i socijalne usluge, nisu ili su otežano dostupne stanovnicima ruralnih područja i otoka. Među najranjivijim skupinama društva i dalje su starije osobe. Više od pola milijuna umirovljenika prima mirovinu manju od 2.000 kuna, a čak 94 tisuće njih manje od 500 kuna, što ne omogućuje minimalne uvjete za dostojanstven život. Veliki broj pritužbi odnosio se na radne i službeničke odnose te na diskriminaciju u području rada i zapošljavanja. Mnogi radnici i nezaposleni nisu dovoljno upoznati sa svojim pravima ili probleme ne žele prijaviti, zbog velikih troškova sudskih postupaka ili dodatne viktimizacije. Etnička diskriminacija ostala je najbrojnija u pritužbama na nejednako postupanje, a najizloženiji su joj pripadnici srpske i romske nacionalne manjine, što potvrđuju sudska praksa i istraživanja.

Nacionalni preventivni mehanizam nije zabilježio sustavne pomake na bolje, iako ni u 2016. nisu uočena postupanja koja mogu predstavljati mučenja.

Ovaj Sažetak ispunjenje je obveze iz Poslovnika Hrvatskog sabora, s obzirom da Izvješće, ukoliko sadrži više od 30 stranica, mora imati i sažetak. Ono stoga ne daje potpune informacije i cjelovitu sliku stanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije u RH, koja se nalaze samo u integralnom tekstu Izvješća.

2. STATISTIČKI PODATCI ZA 2016. GODINU

2.1. Podatci o postupanju Ureda

U 2016. postupali smo u ukupno 5.433 predmeta, što je 16% više nego godinu ranije i čak 86% više nego 2012., od kada taj broj kontinuirano raste. Njih 4.031 otvoreno je na temelju pritužbi građana ili na inicijativu Ureda, međutim, broj građana koji su nam se tijekom godine obratili mnogo je veći jer smo ih odmah upućivali nadležnim tijelima. Rad na 1.578 predmeta započeo je prethodnih godina,

a zbog njihove složenosti nastavljen je i u 2016. Prvi puta najviše pritužbi stiglo je na diskriminaciju, u različitim područjima života. Nakon toga slijede pritužbe u području pravosuđa, koje su ranijih godina bile najmnogobrojnije, potom one iz radnih i službeničkih odnosa, a veliki ih je broj iz zdravstva i postupanja policijskih službenika. Statistika područnih ureda i za 2016. pokazuje opravdanost njihova otvaranja s obzirom da se onom u Rijeci obratilo oko 750 građana, u Osijeku 618 te u Splitu njih 639, a značajnu ulogu imali su i u suradnji s dionicima te njihovoj edukaciji.

2.2. Statistički podatci o pojavama diskriminacije

Ukupno smo primili 387 pritužbi na diskriminaciju, što je najviše do sad i čak za trećinu više nego godinu ranije. Porast je rezultat proaktivnog rada Ureda i većeg povjerenja građana, no unatoč tome, diskriminacija se i dalje nedovoljno prijavljuje, o čemu svjedoči i istraživanje Ureda pučke pravobraniteljice iz 2016., u kojem je svaka peta osoba navela kako je bila diskriminirana, no čak dvije trećine njih nije poduzelo ništa kako bi se zaštitilo.

Pregled pritužbi prema osnovama i područjima diskriminacije ne razlikuje se značajno od prethodnih godina. Tako ih je najviše zaprimljeno u području rada i zapošljavanja (30%), javnog informiranja i medija (11,9%), uprave (5,7%) i stanovanja (5,2%), a u pogledu diskriminacijskih osnova, na osnovu rase, etničke pripadnosti, boje kože ili nacionalnog podrijetla (30,2%), vjere (8%), dobi (7%) te političkog ili drugog uvjerenja (6,2%). Postupali smo i u 144 predmeta otvorena u prethodnim godinama te u 330 općih inicijativa.

Unatoč dugogodišnjem problemu diskriminacije i nedostatnog prijavljivanja, i dalje izostaje sustavna i sveobuhvatna državna politika njezina suzbijanja. Tako nije usvojen već pripremljeni Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije, iako je prethodni istekao još krajem 2013., nego se krenulo u pripremu novog, a kao razlog je naveden vremenski odmak od trenutka njegova pisanja, iako se strateški planovi usvajaju za višegodišnje razdoblje, a njihovi ciljevi usmjereni su na strukturalne, dugogodišnje probleme.

I tijekom 2016. organizirali smo edukacije o suzbijanju diskriminacije u policijskim upravama i sudjelovali u edukacijama državnih službenika u okviru Državne škole za javnu upravu te onima za suce i državne odvjetnike te odvjetnike, no nužna je njihova sustavna i redovita edukacija.

3. POJEDINA PODRUČJA ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJA DISKRIMINACIJE

3.1. Pravosuđe

Tijekom godine zaprimili smo 320 pritužbi, a i dalje su najbrojnije one na rad sudova, dugotrajnost postupka, ponašanje sudaca i zlouporabu njihova položaja, nezadovoljstvo meritornim odlukama te poslove pravosudne uprave.

Dio problema u pravosuđu proizlazi iz nedovoljne podrške stručnom osposobljavanju i usavršavanju sudaca, državnih odvjetnika i službenika u sudovima i državnim odvjetništvima, a proračun Pravosudne akademije od 2011. do 2016. smanjen je za 72%. Također, potrebno je povećati ulaganja u infrastrukturu pravosudnih tijela, s obzirom da veliki broj njih radi u neadekvatnim prostornim i tehničkim uvjetima, što dovodi do otežanog funkcioniranja i čestih odgoda ročišta te dugotrajnosti sudskih postupaka. Nužno je intenzivirati ulaganja i u informatizaciju sustava i razvijanje komunikacijskih alata dostupnih građanima.

Sustav BPP ni u 2016. nije osiguravao pristup sudu građanima slabijeg imovnog stanja i njihovu jednakost pred zakonom. Razlozi su, između ostalog, neredovito i nedostatno financiranje pružatelja i njihova neravnomjerna regionalna rasprostranjenost te rokovi i kvaliteta postupanja ureda državne uprave. Građani često nisu ni upoznati s mogućnošću korištenja BPP-a, kao ni s mirenjem, koje pomaže izbjeći visoke troškove i godine neizvjesnosti.

Zakonski okvir na području zaštite žrtava kaznenih djela još uvijek nije usklađen s Direktivom 2012/29/EU, a prava žrtava i svjedoka u kaznenim postupcima u dovoljnoj se mjeri ne uvažavaju i ne poštuju. Još uvijek nije donesen Akcijski plan za područje razvoja podrške žrtvama i svjedocima za razdoblje od 2016. do 2020., dok je sustav podrške ustrojen tek na manjem broju sudova, gdje djeluju s nedovoljnim kapacitetima. Primjena Zakona o novčanoj naknadi za žrtve kaznenih djela izuzetno je restriktivna, a tijekom 2016. uopće nije bilo isplata naknade žrtvama. Nužno je nastaviti s obukom policijskih službenika, državnih odvjetnika i sudaca u cilju senzibiliziranja za potrebe svjedoka i žrtava.

Pravosudni predmeti vezani uz diskriminaciju

Blago je smanjen broj građanskih postupaka, a najviše ih se odnosilo se na radne sporove. Od 44 pravomoćno riješena predmeta, tek je u jednom usvojen tužbeni zahtjev, dok postupci i dalje uglavnom traju dulje od godinu dana. Ni 2016. nije podnesena niti jedna udružna tužba. Neznatno je povećan broj kaznenih postupaka (6 novih i 8 prenesenih iz ranijih godina), a sve tri donesene presude bile su osuđujuće. Prekršajnih predmeta bilo je nešto manje (206) nego u 2015., a više od polovice riješenih završilo je osuđujućom presudom.

Dugotrajnost postupka, niski iznosi naknade štete, učestalo izricanje novčanih kazni ispod zakonskog minimuma te izricanje samo uvjetnih kazni onemogućuju satisfakciju žrtava i preventivno djelovanje. Dodatno, nepotpuni tužbeni zahtjevi i nedosljedna sudska praksa i dalje ukazuju na potrebu edukacije sudionika ovih sudskih postupaka, čemu će zasigurno pridonijeti i dio visoko kvalitetnih, sveobuhvatno argumentiranih sudskih odluka donesenih u 2016.

Zločini iz mržnje

I dalje je najviše zločina iz mržnje prema pripadnicima nacionalnih manjina, a prisutno je i veličanje ustaškog režima, što se može povezati s društveno-političkim procesima proteklih godina, sve učestalijom relativizacijom režima NDH te zadržkama osude ponašanja u opisu kaznenih djela motiviranih mržnjom. Propusti da se oni prepoznaju, progone, sankcioniraju i javno osude pridonose strahu pripadnika manjinskih skupina, koji su najčešće žrtve, ali i općoj atmosferi netolerancije. To dovodi do neprijavlivanja novih zločina i nepovjerenja u institucije, a ne djeluje odvraćajući niti na pojavu novog nasilja. Nužan je nastavak edukacije policije, državnog odvjetništva i sudaca o međunarodnim i europskim standardima u suzbijanju diskriminacije i zločina iz mržnje.

3.2. Prava nacionalnih manjina

Normativnim aktima nacionalnim manjinama dan je širok spektar prava, no njihova potpuna implementacija i dalje predstavlja velik izazov za društvo i ne pogađa sve manjine u istoj mjeri. Poteškoće su i dalje prisutne u područjima službene i javne uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina, izboru i funkcioniranju vijeća i predstavnika, pristupu sredstvima javnog priopćavanja te zastupljenosti u tijelima državne uprave i pravosuđu. Tako, iako udio pripadnika nacionalnih manjina

u ukupnom stanovništvu RH iznosi 7,67%, među zaposlenima u tijelima državne uprave i stručnim službama te uredima Vlade tek ih je 3,40%, a značajno su podzastupljeni i u pravosudnim tijelima.

Predstavnici nacionalnih manjina nemaju status neprofitne pravne osobe i poseban OIB pa se ovrhe mogu provoditi na žiroračunima predstavnika kao fizičke osobe, zbog čega posljedice mogu trpjeti i pripadnici manjine koju predstavljaju. Potrebno je i ohrabriti pripadnike nacionalnih manjina, primjerice Rome, da se tako i deklariraju, kako bi mogli ostvariti prava koja im pripadaju.

3.3. Diskriminacija temeljem rase, etničke pripadnosti ili boje kože te nacionalnog podrijetla

Ova osnova ostala je najbrojnija u pritužbama na diskriminaciju, a na problem etničke i rasne diskriminacije upućuju i najnovija istraživanja te sudski predmeti. No, ona ne pogađa sve manjine u RH jednako, a najizloženije su romska i srpska te tražitelji međunarodne zaštite i iregularni migranti.

Pripadnike srpske nacionalne manjine i dalje se često kolektivno izjednačuje s odgovornima za Domovinski rat, a protumanjinska retorika u javnom i političkom govoru negativno utječe na ostvarivanje njihovih prava, ne pridonosi osjećaju sigurnosti i mira te je zasigurno pridonijela i povećanju incidenata neprihvatljivog i diskriminatornog govora i nasilja prema njima. U povratničkim područjima suočavaju se sa siromaštvom i nedostatkom osnovne infrastrukture, posebice električne energije, pa tako u preko 500 domaćinstava ona još uvijek nije ponovno uvedena. Povratak otežavaju i značajne administrativne zapreke te dugotrajni postupci stambenog zbrinjavanja.

Mnogi Romi u RH i dalje žive u izrazito teškim uvjetima, ispod svake razine dostojanstva. Njih čak 93% je u riziku od siromaštva, obrazovna struktura je izrazito nepovoljna, a tek 8% smatra se zaposlenima. Naselja u kojima žive su često prostorno izolirana, bez asfaltiranih cesta, priključaka za vodu i struju te sanitarnih čvorova, dok su stambeni objekti vrlo trošni, što predstavlja zdravstveni i sigurnosni rizik, sprječava njihovu integraciju, a često ne mogu prijaviti prebivalište jer nisu vlasnici zemljišta na kojima žive. Mjere poticanja samozapošljavanja Roma imaju izuzetno skromne učinke, a suočeni su i s teškoćama u ostvarivanju prava iz zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. Konačno, u strahu od negativnih posljedica, često se boje prijaviti diskriminaciju.

Integracija izbjeglica i imigranata i dalje nema dostatnu pažnju institucija; nedovoljna je implementacija propisa, a obilježava ju isključenost lokalne zajednice iz procesa, neinformiranost zaposlenih u institucijama te nedostatak međusektorske suradnje. Posljedica je otežano uključivanje u obrazovni sustav i na tržište rada, što dovodi do široke ekonomske i socijalne marginalizacije. Uvelike im je otežan pristup zdravstvenoj zaštiti, kao i upis u srednju školu bez predodžbe iz zemlje iz koje su pobjegli, dok su tečajevi hrvatskog jezika prekinuti ubrzo nakon početka njihova održavanja. S druge strane, suočavaju se s predrasudama, u čijem suzbijanju, kao i u uspješnijoj integraciji, značajnu ulogu imaju OCD-i. RH nema ključne dokumente za implementaciju integracije poput Migracijske politike, koja je istekla 2015., te akcijskih planova za integraciju, u čiju bi pripremu trebalo uključiti i izbjeglice i imigrante.

3.4. Obnova i stambeno zbrinjavanje

Iako je u području stambenog zbrinjavanja postignut određeni pomak, broj zahtjeva i dalje je velik, a dinamika i efikasnost njihova rješavanja nedovoljna. Očit je nedostatak raspoloživih stambenih jedinica, ZPPDS višestruko je mijenjan i dopunjavao, a pročišćeni tekst i dalje nije izrađen, dok su podzakonski akti neusklađeni, što rezultira pravnom nesigurnošću i dugotrajnošću postupaka, koji

ponekad traju i više od 10 godina, što je ujedno i najčešći razlog pritužbi. Građani se pritužuju i na nemogućnost ostvarivanja prava na novčanu naknadu te probleme legalizacije objekata na kojima su ostvarili pravo na stambeno zbrinjavanje, dok ga dio njih ni nema, već u objektima u državnom vlasništvu borave na temelju akata javnopravnih tijela, pa postoji realna opasnost da će iz njih morali iseliti. Dio poteškoća mogao bi otkloniti Zakon o stambenom zbrinjavanju, no njegovo donošenje nije predviđeno ni u 2017.

Povjerenstvo za hitno stambeno zbrinjavanje zaprimilo je 243 predmeta, od kojih je riješen 121, no tek 15 pozitivno. Nema jasnih kriterija za odlučivanje, a na negativna mišljenja nema mogućnosti ulaganja žalbe, prigovora ili drugog pravnog sredstva, što stvara pravnu nesigurnost.

Regionalnim programom stambenog zbrinjavanja zbrinuto je tek 88 od planiranih 328 obitelji, a iz organiziranog smještaja preseljeno je samo sedam korisnika. Postupci ostvarivanja statusa povratnika i dalje su dugotrajni, što građanima onemogućava pristup pravu na zdravstvenu zaštitu, dok isplate šestomjesečne novčane naknade za povratnike i članove njihove obitelji kasne i više od tri mjeseca. Nedopustiva je i praksa dijela prvostupanjskih tijela koji ne žele niti zaprimiti zahtjev za priznavanje statusa povratnika. Još uvijek je registrirano 27.070 izbjeglica iz RH, a u godini dana zabilježeno je samo 147 povratnika.

3.5. Statusna prava građana

MUP i dalje najčešće odjavljuje prebivalište po službenoj dužnosti samo na osnovu (u pravilu dvije) terenske provjere, uglavnom bez dokaza da osoba živi na nekoj drugoj adresi. Zbog toga se po službenoj dužnosti donosi rješenje kojim se odjavljuje prebivalište, čime se stječu uvjeti za prestanak važenja osobne iskaznice.

Postupci stjecajna državljanstva su dugotrajni, ponekad i dulji od 10 godina, između ostalog i zbog sigurnosnih provjera, zbog čega je nužno zakonski definirati pojmove „zaštita pravnog poretka“ i „opasnost za nacionalnu sigurnost“, a zabilježili smo i slučaj u kojem MUP nije poštovao izvršnu sudsku odluku. Poteškoće za osobe rođene u RH uzrokuju i uvjeti propisani Zakonom o hrvatskom državljanstvu koje teško ispunjavaju, što osobito pogađa Rome, zbog okolnosti na koje sami nisu mogli utjecati. Predloženim izmjenama ZHD-a predviđa se protuustavna mogućnost poništenja državljanstva pod određenim uvjetima, dok se propušta uvesti status Hrvata bez hrvatskog državljanstva, što pogađa Hrvate izvan RH. Nedostatak zakonski definiranih pravnih standarda, kao i kod stjecanja državljanstva, problem je i u postupcima reguliranja boravka stranaca, kao i inzistiranje na formalnim uvjetima, uz nedovoljno uvažavanje posebnih životnih okolnosti te socijalnih i humanitarnih razloga.

3.6. Radni i službenički odnosi

Tijekom 2016. u ovim područjima, uključujući uznemiravanje/zlostavljanje na radnom mjestu te prava nezaposlenih osoba, zaprimljeno je 294 pritužbe, što je pad u usporedbi s 2015. Razvidno je kako su građani i dalje nedovoljno informirani o svojim pravima i načinima zaštite te zbog toga, ali i nedostatka novčanih sredstava za pravnu pomoć i zastupanje, često ne znaju kome se obratiti i kako se zaštititi.

Nezaposlene osobe prituživale su se kako im važne informacije HZZ-a često stižu prekasno, a zamjeraju i suviše „birokratski“ pristup u utvrđivanju činjenica. Sumnju u nepravilnosti uzrokovale su

brojne nedorečenosti vezane uz mjere aktivne politike zapošljavanja, posebice stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, za čije korištenje su mijenjani uvjeti usred trajanja ugovora. To se odnosilo i na isplatu naknade za troškove prijevoza, koju u jednom trenutku nije moglo ostvariti čak 2.220 korisnika, prvenstveno stanovnika područja u kojima javni prijevoz ne postoji ili nije organiziran na adekvatan način, zbog čega su izloženi značajnom financijskom opterećenju te dovedeni u nejednak položaj.

U javnim službama ističu se pritužbe na postupke zapošljavanja, u kojima se donosi odluka bez pouke o pravnom lijeku, pa nezadovoljni kandidati ne znaju za mogućnost ulaganja prigovora, o kojem čelnik tijela mora odlučiti rješenjem. Odbor za državnu službu i dalje nema dovoljno kapaciteta pa su postupci dugotrajni i neizvjesni, a za to vrijeme službenici ne mogu ostvariti druga službenička prava. Najbrojniji pritužitelji Odboru su policijski službenici, koji ukazuju na samovoljno postupanje rukovodećih službenika, a značajan problem uzrokuje nepostojanje vremenskog ograničenja obavljanja poslova drugog radnog mjesta po pisanom nalogu nadređenog rukovoditelja.

Pravo svakog zaposlenog na zaradu, kojom može osigurati sebi i obitelji slobodan i dostojanstven život, i dalje je za mnoge teško dostižan cilj. Uz neisplatu plaća, građani ukazuju i na nepravilnosti u prestanku radnog odnosa, nezakoniti prekovremeni rad, neevidentiranje i neisplatu uvećane plaće za takav rad, neisplatu otpremnine te neuručenje obračuna dugovane, a neisplaćene plaće, naknade plaće i otpremnine. Inspektoratu rada značajno je otežan rad po predstavkama zbog nedovoljnog broja inspektora i njihove preopterećenosti donošenjem rješenja po službenoj dužnosti, zbog čega građani u njih gube povjerenje. Radnici su se prituživali i na neosjetljivost trgovačkih društava od posebnog i strateškog interesa u vođenju socijalnog dijaloga i na učestalo kršenje kolektivnih ugovora.

Zlostavljanje na radu i dalje nije adekvatno normativno uređeno, a posebno je neučinkovito oslanjanje na Zakon o zaštiti na radu, za čije kršenje nisu propisane sankcije. Radnici i dalje nemaju dovoljno informacija o načinima zaštite, ali se i boje prijaviti zlostavljače, pa to čine ili kad im je zdravlje već ozbiljno ugroženo ili nakon prestanka radnog odnosa.

3.7. Diskriminacija na području rada i zapošljavanja

Ovo područje čini gotovo trećinu svih pritužbi na diskriminaciju, a u posebnom riziku su mladi, osobe starije od 50 godina, pripadnici nacionalnih manjina, posebno Romi, te nezaposleni iz ruralnih sredina ili s područja posebne državne skrbi.

Potrebno je bolje regulirati priziv savjesti pri zapošljavanju i formirati „registar prizivača“, ujednačiti postupanja zdravstvenih ustanova te osigurati kontinuirani nadzor nad primjenom ovog prava, kako ne bi došlo do zloupotrebe na štetu pacijenata.

Nedostatak transparentnosti pri zapošljavanju i napredovanju često budi sumnju na diskriminaciju na osnovu političkog uvjerenja, pogodovanje određenom kandidatu ili nečiju namjernu eliminaciju. Uz to, građani su se pritužbama pozivali i na osnove etničke pripadnosti, dobi i zdravstvenog stanja. Pri tome, diskriminatorno postupanje ponekad je posljedica neznanja poslodavaca o nezakonitosti takvog postupanja, a ponekad rezultat osobnih stavova i animoziteta niže rangiranih zaposlenika, a ne poslovne politike poslodavaca. Sve je češća i diskriminacija zbog članstva u sindikatu, pri čemu ju radnici nerijetko prešućuju i prekidaju članstvo. Radnici stariji od 50 godina u nepovoljnijem su položaju prilikom zapošljavanja, ali i restrukturiranja, te čine čak 40% ukupnog broja radnika s lista

tehnološkog viška trgovačkih društava. Kao razlog premještanja na niže plaćena radna mjesta navodi se pogoršanje zdravstvenog stanja, što građani zbog nedostatka izbora i nepovoljnih životnih i tržišnih uvjeta, često ne mogu odbiti.

U praksi se pojavljuju nejasnoće prilikom korištenja prava prednosti na zapošljavanje hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji u javnom sektoru, stoga je nužno preciznije definirati uvjete za ostvarivanje ove pozitivne mjere. Njezino kršenje prekršajno se kažnjava, a najviše nezakonitosti počinjeno je u obrazovnim institucijama, a manji broj u zdravstvu i trgovačkim društvima.

3.8. Umirovljenici i starije osobe

Strategija socijalne skrbi za starije osobe 2014.-2016. je istekla te bi trebalo žurno pristupiti izradi nove, u suradnji sa svim dionicima koji rade na poboljšanju njihova položaja.

Za istodobno poštivanje prava na dostojanstvenu starost i društvenu uključenost važan je razvoj izvaninstitucionalnih modela skrbi. Stoga je nužno revidirati Mrežu socijalnih usluga, u njih uključiti projekte koji su primjeri dobre prakse, a sada nisu održivi jer funkcioniraju projektno, te osigurati njihovu dostupnost u cijeloj zemlji. Ostanak u vlastitom domu potaknula bi i viša osnovica za izračun doplatka za pomoć i njegu te blaži cenzus za priznavanje usluge pomoći u kući, a dodatnu prilagodbu uvjeta, satnice i vrste usluga potrebno je učiniti i za ruralna područja te otoke, gdje se uvjeti života bitno razlikuju od onih u gradskim sjedištima. Sve navedeno pridonijelo bi ravnomjernom razvoju sveobuhvatnog i cjelovitog sustava skrbi o starijima te dostupnosti kvalitetnih usluga na području cijele RH. I dalje ne postoje dostatni mehanizmi zaštite od zlouporabe ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, a sustav je dodatno flexibiliziran oslobođenjem dijela davatelja uzdržavanja plaćanja poreza na promet nekretnina. Zbog životne dobi primatelja uzdržavanja velik je problem dugotrajnost sudskih postupaka za raskid ugovora.

Tek manjem dijelu korisnika institucionalnog smještaja se troškovi u cijelosti ili djelomično podmiruju iz državnog proračuna, a zbog nedostatka podataka o njihovom imovinskom statusu upitna je socijalna pravednost te mjere. Budući da samo 5 viših inspektora provodi inspekcijski nadzor nad ukupno 4.700 pružatelja socijalnih usluga (za djecu, osobe starije životne dobi, djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, ovisnike, beskućnike i žrtve obiteljskog nasilja), to je posve nedostatno za kontinuirano i kvalitetno provođenje nadzora. U većini ustanova ne postoje specijalizirani odjeli za oboljele od demencija, a gdje i postoje, mnogima su nedostupni jer su značajno skuplji. Veću pozornost i sustavnu podršku treba dati i tzv. neformalnoj skrbi za starije i nemoćne, koju pružaju braćni drugovi ili djeca svojim roditeljima.

Iako najavljivana, nije uvedena socijalna mirovina ili državna potpora za starije bez ikakvih prihoda. Prosječna mirovina u prosincu 2016. iznosila je neprimjereno niskih 2.255,06 kuna, a porast od 17,17 kuna u odnosu na isto razdoblje 2015. pokazuje da nije usklađivana s rastom plaća, troškova života i BDP-a, što umirovljenicima ne osigurava minimalni standard socijalne sigurnosti. Dio je uplatom božićnice izgubio pravo na plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja iz državnog proračuna, pa bi određene jednokratne primitke trebalo izuzeti iz ukupnog prihoda. Osobe umirovljene od 2014. nemaju mogućnost izbora načina isplate mirovina, nego isključivo putem banke, što je ponekad nedostupno onima lošijeg zdravstvenog stanja ili stanovnicima prometno izoliranih

područja. I dalje je prisutan problem dugotrajnosti postupka vještačenja radne sposobnosti, pa građani na poziv čekaju i godinu dana.

3.9. Diskriminacija temeljem dobi

RH je četvrta u EU po siromaštvu osoba starijih od 65 godina, a to ih, u kombinaciji s drugim poteškoćama, izlaže diskriminaciji. Tome doprinose i stereotipi te neargumentirano upiranje u starije kao odgovorne za negativne društvene tokove, a često su isključeni iz donošenja za njih važnih odluka.

Na listama čekanja za domove za stare i nemoćne nalazi se 24.446 osoba, što je za 136% više od ukupnog broja smještenih korisnika, dok je način formiranja lista i dalje u pravilu netransparentan. Unatoč poslovnoj sposobnosti, zahtjev za smještaj ponekad umjesto njih potpisuju članovi obitelji, što nije prihvatljivo. Na kvalitetu skrbi bitno utječe i nedostatak zaposlenih u mnogim domovima, a problem predstavlja stomatološka zaštita stacionarnih korisnika, kojima se zubi ne popravljaju, već isključivo vade.

Stariji su često žrtve agenata koji sklapaju ugovore na daljinu, a upotreba novih tehnologija, u kombinaciji s arhitektonskim barijerama, može dovesti do njihove socijalne isključenosti. Tržište rada nije sklono starijima od 50 godina, unatoč njihovom znanju i iskustvu.

Dobna diskriminacija pogađa i mlade. Kako je u praksi gotovo nestalo zapošljavanja vježbenika, provedbom mjere stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa skoro je u potpunosti onemogućeno zapošljavanje osoba starijih od 29 godina koje nemaju radnog iskustva. Sve je češće zapošljavanje mladih na ugovore na određeno vrijeme, zbog čega su im ograničene pogodnosti koje proističu iz stalnog radnog odnosa, poput kreditiranja.

3.10. Socijalna skrb

Stopa rizika od siromaštva u RH je 20%, a 8% građana živi u ekstremnom siromaštvu, s manje od 1.300 kuna mjesečno za samca. I dok RH izdvaja 21,4% BDP-a za socijalnu zaštitu, prosjek EU28 iznosi 28,7%. Veliki gradovi i sjedišta županija obvezni su financirati pučke kuhinje, no tu obvezu ne ispunjavaju svi, a moraju i ustrojiti prihvatilišta/prenočišta za beskućnike, no otvoreno ih je tek 15. Mnoge JLS ne osiguravaju naknadu za troškove stanovanja, iako su na to obvezni, ili je odobravaju u znatno manjem iznosu, a ne provode ni rad za opće dobro. Iznos ZMN prenizak je, no i dalje nisu propisani kriteriji koji bi uvjetovali promjenu osnovice za njezin izračun. Imovinski cenzus propisan je jedino za naknade iz sustava socijalne skrbi, za razliku od onih iz, primjerice, područja zdravstva ili obrazovanja, zbog čega bi ih trebalo konsolidirati..

Područje socijalnog stanovanja nužno je sustavno i normativno regulirati, uključujući i donošenje Strategije o socijalnom stanovanju. Mladi iz alternativne skrbi nakon priznavanja prava na naknadu za redovito studiranje gube pravo na uslugu organiziranog stanovanja, a polovica smještajnih kapaciteta je prazna. No, kako ih dio završi u prihvatilištima za beskućnike ili na ulici, prazne kapacitete svakako treba iskoristiti za njihov smještaj. Ukupan broj beskućnika nije poznat, skrbi o njima ne pristupa se sustavno, a nedostaje i koordinacije nadležnih tijela na svim razinama. Sustav doniranja hrane potrebno je znatno unaprijediti, kako bi se izbjegla iskustva manjih sredina, gdje socijalne samoposluge često nemaju dovoljno namirnica.

Uvjeti rada pojedinih CZSS-a neadekvatni su, nemaju dovoljan broj stručnih radnika, a za terenski rad koriste stara i nepouzdana vozila kojima ne mogu stići do korisnika. Drugostupanjski postupci u MDOMSP i dalje su dugotrajni.

3.11. Energetsko siromaštvo

U RH i danas ima ljudi koji žive u mraku i bez pristupa osnovnim energentima, što im narušava zdravlje, ugrožava radnu produktivnost te povećava obolijevanje i smrtnost. No, i dalje nema sveobuhvatne definicije energetskog siromaštva kao preduvjeta za formiranje politika njegovog suzbijanja. Jedina sustavna mjera je pravo na subvenciju troškova električne energije u mjesečnom iznosu do 200,00 kuna uz status ugroženog kupca, koji treba priznati i drugim ranjivim potrošačima, ne samo korisnicima ZMN-a i osobne invalidnine, odnosno članovima njihova kućanstva, kao i za plin i toplinsku energiju. Potrebno je više učiniti da energetska obnova putem sufinanciranja bude dostupna najpotrebitijima, kao i bolje informirati energetske ugrožene građane o ovoj mogućnosti. Električna energija, kao najzastupljeniji energent, načelno je dostupna svim građanima, no kako minimalni tehnički uvjeti za priključenje nisu osigurani u dijelu pretežito izoliranih, ruralnih područja, visoki troškovi njihova ostvarivanja čine ju nedostupnom.

3.12. Komunalne i druge javne usluge

Zbog neujednačenih uvjeta obračuna i naplate prikupljanja miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada, cijena ove usluge i dalje nije razmjerna stvarnoj količini predanog otpada, pa građani ne mogu utjecati na smanjenje računa, iako im zakon to jamči. Još uvijek postoje područja bez javne vodoopskrbe, no tamo gdje je sustav i dostupan, dio građana se na njega ne želi priključiti jer koriste vodu iz lokalnih vodovoda, bunara i zdenaca, koja je značajno jeftinija ili besplatna, ali i upitne zdravstvene ispravnosti, što predstavlja javnozdravstveni rizik.

Nisu zakonom propisani jedinstveni kriteriji i opravdani razlozi temeljem kojih se isporuka vode može obustaviti, kao ni mjere koje bi tome trebale prethoditi, poput poziva na plaćanje, mogućnost odgode ili otplate u obrocima, pa se obustava vodoopskrbe neopravdano koristi kao mjera prisilne naplate nepodmirenih računa. Dio isporučitelja još uvijek nije propisao cijenu za socijalno ugrožene građane i količinu vode koja se po toj cijeni naplaćuje, zbog čega vodne usluge građanima nisu jednako dostupne.

3.13. Nejednak regionalni razvoj s posebnim osvrtom na ruralna područja

91,6% područja RH klasificira se kao ruralno i u njemu živi gotovo polovina ukupnog broja stanovnika, najčešće bez odgovarajućeg pristupa javnim uslugama. Predstavnici JLP(R)S ukazuju kako ih se nedostavno uključuje u procese odlučivanja na nacionalnoj razini, nezadovoljni su i podjelom RH na dvije statističke regije zbog potreba kohezijske politike, načinom određivanja indeksa razvijenosti te prenošenjem sve više nadležnosti s centralne razine na JLP(R)S bez fiskalne decentralizacije. Neke općine funkcioniraju prvenstveno kao servis stanovništvu, pomažući im kopiranjem dokumenata ili osiguranjem prijevoza do bolnice, te da nemaju vlastitih kadrovskih kapaciteta za apliciranje na EU fondove i za njihovu provedbu.

Uz ekonomsku, ova područja karakterizira i socijalna nejednakost, s obzirom da slabije razvijene jedinice JLP(R)S, poput Općine Čaglin ili Vukovarsko-srijemske županije, ne mogu pružiti istu razinu socijalne zaštite kao one razvijenije. Zdravstvena zaštita nedovoljno je dostupna, zbog manjka

zdravstvenih djelatnika, ali i ustanova, a situaciju dodatno otežava neadekvatan ili nepostojeći javni prijevoz. Pri tom je na otocima posebno izražen problem hitne pomoći, koju se ponekad čeka i četiri sata, a redovita skrb često ovisi i o vremenskim uvjetima. Problemi zdravstvene zaštite, uz lošu povezanost s kopnom i drugim otočnim mjestima, neadekvatnu vodoopskrbu i nedostatak radnih mjesta, dio su razloga odlaska mladih s otoka.

3.14. Ovrhe

U blokadi duljoj od godinu dana nalazi se čak 83,27% blokiranih građana, a za više od trećine dug ne prelazi 10.000 kuna. Dužnici ostaju u začaranom krugu ovrha i tonu sve dublje u prezaduženost, a vjerovnicima tražbine često nisu podmirene.

Najbrojnije su ovrhe na novčanim sredstvima, a one na nekretninama mogu dovesti do iseljenja obitelji iz njihovih domova, prodanih ispod tržišne vrijednosti, ponekad i za iznos nedovoljan za namirenje cijelog duga. Pritom građani nemaju povjerenja u zakonsku utemeljenost sudskih odluka o ovrsi, budući da ih ne mogu poistovjetiti s društvenim poimanjem pravednosti.

Broj podnesenih zahtjeva za stečaj potrošača manji je od najavljenog, što govori kako građani tu mogućnost nisu prepoznali kao izlaz iz prezaduženosti ili o njoj nisu dovoljno informirani. Pravno neznanje među glavnim je uzrocima nejednakog položaja i nezaštićenosti ovršenika, koji si pravnu pomoć ne mogu priuštiti, a besplatna im nije dostupna, dok ovrhovoditelji često raspolažu pravnim službama ili sredstvima za odvjetničko zastupanje.

Nerazmjerno visoki troškovi postupka u odnosu na sam dug onemogućavaju njegovo podmirenje, a i dalje se događaju dvostruke naplate, ovrhe zbog dugova s kojima građani nisu bili ni upoznati te provođenje ovrha na primanjima koja bi trebala biti izuzeta ili zaštićena, poput dječjeg doplatka ili alimentacije. I dalje je izražen problem pretjerano nasrtljivih agencija za naplatu potraživanja za koje pravila postupanja nisu propisana, zbog čega se građani žale na ugrozu privatnosti i dostojanstva.

3.15. Branitelji

Veliki broj branitelja nije na odgovarajući način ili uopće riješio svoj status, a povećanim brojem pritužbi ukazuju na niz problema, što je realan odraz nedostataka dosadašnjih javnih politika. Prvenstveno je potrebno donijeti jedinstveni zakon koji će obuhvatiti sva njihova prava.

Prestanak priznavanja statusa hrvatskog branitelja 2009. problem je mnogima koji su ga pokušali zatražiti nakon toga, najčešće prilikom odlaska u mirovinu ili uslijed teških socioekonomskih uvjeta. Problem su i nepotpune i netočne evidencije, a utvrđivanje činjeničnog stanja je mukotrпно, dugotrajno i neizvjesno. Branitelji bez statusa HRVI više ne mogu ostvariti ni pravo na invalidsku mirovinu, pri čemu se navodi kako je prošlo previše godina da bi se mogla utvrditi uzročna posljedična veza između rata i oštećenja organizma.

Pravo prednosti pri zapošljavanju često nije ostvarivo jer ni branitelji ni poslodavci nisu dovoljno upoznati sa svojim pravima odnosno obvezama; selekcijski procesi nisu standardizirani ni transparentni, a pojedine uvjete potrebno je preciznije definirati. Mnogi su i dalje stambeno nezbrinuti, podatci o novčanim pomoćima svjedoče o teškoj materijalnoj situaciji u kojoj žive, a njihove potrebe za psihosocijalnom podrškom nadilaze postojeće kapacitete. Maloljetni branitelji smatraju kako nepravedno nemaju status dragovoljca Domovinskog rata, a sve inicijative u tom

smjeru do sada su odbijane. No, iznimno je važno pronaći primjeren model priznanja njihovih zasluga i doprinosa.

3.16. Civilne žrtve rata

Propisi ne obuhvaćaju sve kategorije ratnih stradalnika niti zadovoljavaju njihove potrebe i očekivanja. Tek malen broj civilnih žrtava rata doista i ima utvrđen status, a time i pripadajuća prava na invalidninu, opskrbinu, njegu i pomoć u kući i slično, no u pokušaju da ih ostvare, u dugotrajnim postupcima nailaze na velike poteškoće i troškove. I nadalje nemaju odgovarajuću institucionalnu, psihosocijalnu i drugu potporu. Žrtve se i dalje obraćaju ESLJP zbog visokih parničnih troškova nastalih uslijed odbijanja zahtjeva za naknadu nematerijalne štete zbog smrti bliske osobe, i to uglavnom iz procesnih razloga. Još uvijek nisu ni procesuirani svi zločini počinjeni u ratu, a potrebno je značajno pojačati i napore u otkrivanju sudbine nestalih i nasilno odvedenih, što ostaje najsloženije otvoreno pitanje posljedica Domovinskog rata.

3.17. Zdravlje

Izrazito duge liste čekanja za pojedine preglede i postupke, koje su u 2016. još i povećane, ugrožavaju ostvarivanje prava na zdravlje, odnosno na dostupnu, pristupačnu, prihvatljivu i kvalitetnu zdravstvenu zaštitu. Stoga je nužno čim prije donijeti Pravilnik o osiguranju medicinski prihvatljivog vremena za ostvarivanje mjera zdravstvene zaštite te bolje informatički povezati zdravstvene ustanove. Jednake uvjete za ostvarivanje zdravstvene zaštite nemaju najsiromašniji građani, kao ni stanovnici ruralnih područja i otoka, uključujući i hitnu pomoć.

Mnoge pritužbe motivirane su nezadovoljstvom rada zdravstvenih djelatnika i neadekvatno pruženim medicinskim uslugama, dok udruge ističu slabo funkcioniranje Povjerenstva za zaštitu i promicanje prava pacijenata MZ-a i županijskih povjerenstava.

3.18. Diskriminacija u području zdravlja

Zdravstvenim radnicima zakonom je omogućen dopunski rad kod drugog poslodavca, što je tek izuzetno dozvoljeno u drugim javnim službama, a otvara i pitanje utjecaja dodatnog angažmana na kvalitetu njihovog rada u okviru javnog zdravstva. Skuplje i zahtjevnije preglede i tretmane u sustavu javnog zdravstva najčešće nije moguće obaviti u razumnom roku. Administrativne mjere, poput ograničavanja broja uputnica ili pregleda, zadiru u prava pacijenata, pa je racionalizaciju troškova potrebno postići drugim mjerama. Dostupnost zdravstvene zaštite narušava sve veći nedostatak liječnika, što je posebno vidljivo u ruralnim područjima u kojima je stanovnicima, u kombinaciji s drugim otegotnim okolnostima, poput životne dobi i prometne nepovezanosti, liječnička pomoć ponekad potpuno nedostupna.

Ključni kriterij za odabir lijeka još uvijek je cijena, a ne učinkovitost. RH je na drugom mjestu u EU po smrtnosti oboljelih od raka. Zato je razumljiv interes za liječenje u inozemstvu, no informacije o tome nedovoljno su dostupne, a postupak odobravanja na teret HZZO-a netransparentan.

Starije, siromašnije i slabije obrazovane osobe, koje nemaju mogućnosti obratiti se „privatniku“, često ne mogu ostvariti pravo na informaciju i dati informirani pristanak, do čega dolazi i uslijed preopterećenosti liječnika. Pravo na zdravlje ugroženo je i uvjetima rada, posebice kad su u pitanju slabije obrazovani radnici s nižim primanjima.

3.19. Obrazovanje

Visoke školarine i nedostatak kvalitetnog sustava državnih potpora otežavaju pristup visokom obrazovanju studentima iz socijalno ugroženih obitelji, dok njihov položaj dodatno može otežati neprepoznavanje nepredvidivih životnih okolnosti, primjerice smrti člana obitelji, bolesti i slično, kao iznimke među uvjetima za ostvarivanje subvencionirane prehrane.

Nisu osigurani ni osnovni uvjeti za uspostavu sustava neformalnog obrazovanja i informalnog učenja, odnosno strateški plan razvoja sustava vrednovanja, a zatim i zakonski okvir, čime se umanjuju izgledi za zapošljavanje nekvalificiranih i niskokvalificiranih, dugotrajno nezaposlenih osoba.

Otvoreno je pitanje granice autonomije sveučilišta te dolazi do nepovjerenja javnosti u legalnost funkcioniranja pojedinih visokoobrazovnih institucija, tijekom postupanja koja nisu utemeljena na pravnim aktima, a otežavala su pravo studenata na obrazovanje.

Brojne pritužbe odnosile su se na dugotrajnost postupaka priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija, najviše u područjima obrazovanja i socijalnog rada, posebice zbog toga što se za vrijeme čekanja podnositelji zahtjeva ne mogu zaposliti, dok već zaposlenima, zbog nemogućnosti polaganja stručnog ispita, po sili zakona prestaje radni odnos.

3.20. Diskriminacija u području i temeljem obrazovanja

Rano napuštanje obrazovanja utječe na radno-pravni status, socijalnu isključenost, imovno stanje i uvjete života. Troškove programa obrazovanja odraslih u pravilu podmiruje sam polaznik, zbog čega su osobe slabijeg imovnog stanja iz njih često isključene.

Nerelevantan i zastario nastavni plan i program strukovnih škola doveo je toga da je čak 15,4% mladih koji nisu u obrazovanju, izobrazbi ili zaposlenju, upravo sa završenom strukovnom školom. Samo u protekloj godini školovanje je napustilo 2.264 učenika, od kojih su čak 89% njih upravo učenici strukovnih škola.

Troškove studija u 88% slučajeva pokriva obitelj, a svega 10% studenata živi u studentskom domu. Sustav stipendiranja slabo je razvijen, dok dinamika isplate državnih stipendija ne prati akademsku godinu i stvarne potrebe. Diplomanti stručnih studija i dalje se teško zapošljavaju ili su često prisiljeni raditi na poslovima koji nedovoljno uvažavaju njihovu stručnost, a onemogućava im se i upis na poslijediplomski specijalistički studij. Zapošljavanje u sustavu visokog obrazovanja i dalje se ne provodi u skladu sa ZZDVO. Međutim, MZO i dalje otklanja mogućnost provedbe nadzora, pozivajući se na autonomiju sveučilišta.

3.21. Diskriminacija temeljem vjere

Pripadnici nekih vjerskih zajednica doživjeli su nerazumijevanje, nepoznavanje ili neprihvatanje bilo svoje vjere ili vjere kao takve. Islamska zajednica u RH smatra se pozitivnim integrativnim primjerom, iako su zabilježeni slučajevi diskriminacije pripadnika islamske vjeroispovijedi, medijski tendencioznog izvještavanja i istupa pojedinaca u kontekstu migrantske krize. I dalje nema sustavnog rješenja za ostvarivanje zdravstvene zaštite Jehovinih svjedoka, zbog pozivanja liječnika na priziv savjesti, no bez poštivanja obveze upućivanja drugom liječniku iste struke.

Kod aktivnosti vjerskog predznaka u ustanovama s javnim ovlastima i javnim servisima važno je da sudjelovanje u njima bude isključivo dobrovoljno, a ne obveza čije neispunjenje rezultira sankcijama.

Ponavlja se praksa pri zapošljavanju administrativnog i pomoćnog osoblja na visokom učilištu u sklopu sveučilišta čiji je osnivač crkveno tijelo, uvjetovanjem prilaganja krsnog lista, što nije u skladu s iznimkama iz ZSD-a. Od prijedloga suradnje FFZG-a i KBF-a se odustalo, uslijed polemika javnosti i studenata, a budući planovi suradnje trebali bi osigurati jednak pristup studiju svim studentima, neovisno o njihovoj vjerskoj pripadnosti, kao i analizirati njen mogući utjecaj na konkurentnost diplomanata prilikom zapošljavanja.

3.22. Izražavanje u javnom prostoru

Sloboda izražavanja često se poima kao pravo na govor bez odgovornosti i razumijevanja o mogućim ozbiljnim i dalekosežnim posljedicama, a istodobno se govorom mržnje pogrešno nazivaju ostrašćene kritike različitih političkih stavova. Tijekom 2016. bila je prisutna netolerancija prema pripadnicima manjina i političkim neistomišljenicima, a neke situacije istražuju i tijela progona.

Pozdrav ustaškog pokreta i NDH "Za dom spremni" bio je prisutan u raznim situacijama, iako se o njegovom karakteru odredio ustavotvorac u izvorišnim osnovama, ali i najviši sudovi u RH. No, i dalje dolazi do nejednakog postupanja pri kojem, primjerice, sud kažnjava zbog nošenja zastave na kojoj se nalazi grb s ovim pozdravom, dok ured državne uprave istu zastavu i grb ne smatra problematičnima. Problem pronalaženja autora mrzilačkih grafita i dalje postoji, no ima i pozitivnih primjera uspješne i brze reakcije policije.

Pojedini mediji šire predrasude i stereotipe, objavljuju huškačke napise prema nacionalnim i seksualnim manjinama te prema političkim i ideološkim neistomišljenicima, a izbjeglice prikazuju kao nepoželjnu i ugrožavajuću skupinu. I dalje izostaje učinkovito rješenje govora mržnje u internetskim komentarima te tijekom navijanja na sportskim natjecanjima.

Privatizacija medija, koncentracija i upitna transparentnost vlasništva, gospodarska kriza i ovisnost o oglašivačima, veliki broj nezaposlenih novinara te nesigurni oblici rada, uz težnje političkih elita i različitih interesnih skupina prema kontroli medija, čimbenici su koji negativno utječu na slobodu izražavanja. Zabilježeni su i verbalni i fizički nasrtaji na novinare.

3.23. Pravo na privatnost

Dio pritužbi odnosio se na korištenje dronova, kojima se kršila nepovredivost doma. U medijima se pravo na privatnost ugrožavalo bez postojanja javnog interesa, osobito prilikom izvještavanja o slučajevima nezgoda ili tijekom provedbe sudskih postupaka, a prituživale su se i osobe iz javno-političkog života smatrajući da se iznošenjem činjenica krši njihovo pravo na zaštitu osobnog i obiteljskog života.

3.24. Imovinskopravni odnosi

Povećan je broj pritužbi na rad građevinske inspekcije zbog neizvršenja ili dugotrajnog postupka izvršenja rješenja o uklanjanju iz prostora nezakonito izgrađenih zgrada, čijom gradnjom su ugrožena ili povrijeđena vlasnička ili druga prava građana, primjerice pravo na zdravlje. Dodatno, pravomoćna i izvršna rješenja ostaju „mrtvo slovo na papiru“, čak i duže od 10 godina. Tim više potrebno je na transparentan način urediti kriterije i prioritete temeljem kojih se pojedini objekti uvrštavaju u plan izvršenja rješenja o uklanjanju iz prostora nezakonito izgrađenih zgrada, bez objave osobnih podataka.

Zakon o najmu stanova još nije donesen, unatoč obvezi koja proizlazi iz presude ESLJP Statileo protiv Hrvatske (2014), a nisu riješeni ni svi podneseni zahtjevi za naknadu za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, niti je Vlada donijela Uredbu nužnu za rješavanje ovog problema. Vlasnici nekretnine koja je djelomično ili u cijelosti povezana s nekretninom u vlasništvu RH pritužuju se na dugotrajnost postupaka, potrebu dostavljanja već dostavljene dokumentacije te nemogućnost dobivanja informacija o stanju njihovog zahtjeva.

3.25. Pravo na zdrav život – zaštita okoliša i prirode

Okolišna politika nije integrirana u ostala područja i nedovoljna je međuresorna suradnja nadležnih tijela. Problemi na koje građani upozoravaju uglavnom se ne rješavaju, a za utvrđene nepravilnosti sankcije se ne provode ili uopće nisu propisane. Nužno je uvesti obvezujuću procjenu utjecaja na zdravlje (HIA) prije planiranja i izgradnje velikih industrijskih i drugih infrastrukturnih objekata, razvijati ekološku svijest te provoditi ciljana istraživanja i voditi evidenciju o vrstama oboljenja s obzirom na specifični izvor onečišćenja.

Nužno je poduzeti razmjerne mjere zaštite prava, a posebice zdravlja građana koji žive u blizini odlagališta otpada. Ona nastavljaju s radom iznad kapaciteta i mimo propisa, jer centri za gospodarenje otpadom nisu profunkcionirali, a za njih će se morati, sukladno novom Planu gospodarenja otpadom, izraditi studije izvedivosti, kako bi se postigli ciljevi recikliranja i sprečavanja nastanka otpada.

Najviše pritužbi odnosilo se na elektromagnetsko zračenje baznih stanica mobilnih operatera, za koje se, zbog nedovoljne istraženosti, ne može u potpunosti otkloniti sumnja o štetnosti za ljude. One spadaju u jednostavnije građevine pa je za njihovo postavljanje potrebna tek uporabna dozvola, no ni ona uglavnom nije ishoda. Zabrinjava što MZ do sada nije objavilo popis izvora elektromagnetskih polja, kojemu HAKOM-ova baza podataka nije adekvatna zamjena. Iako su vrtići, rodilišta, bolnice i druga mjesta određeni kao područja posebne osjetljivosti, bazne stanice postavljaju se u njihovoj blizini.

Kvaliteta zraka u Slavonskom Brodu dodatno se pogoršala proteklih godina te su, iako je uspostavljena dobra međuresorna suradnja, potrebni dodatni naponi na području bilateralnih i multilateralnih odnosa. Zaštitu zraka problematičnom čini i to što Državna mreža za trajno praćenje kvalitete zraka koristi isključivo podatke s privatnih mjernih stanica onečišćivača, kao jedine službene podatke o kvaliteti zraka s područja Splitsko-dalmatinske županije. Građani su ukazivali na povišene vrijednosti arsena i žive u vodi, a za arsen su one i utvrđene. Nema službenog odgovora koje su opasnosti za zdravlje, iako je specijacija arsena i žive presudna za procjenu utjecaja na zdravlje, a ne provodi ju niti jedan laboratorij u sustavu javnog zdravstva.

4. OSOBE LIŠENE SLOBODE I DJELOVANJE NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA

Problemi u ovom području i dalje su uzrokovani manjkavostima propisa, nedostatkom zaposlenih i njihovom nedovoljnom educiranošću o sprječavanju mučenja i drugih neljudskih ili ponižavajućih postupanja. Tijekom godine NPM je obišao osam kaznenih tijela, nakon čega je upućeno 13 novih upozorenja i 77 preporuka, a još uvijek nisu izvršene one koje zahtijevaju znatnije financijske izdatke, dogovor dva ili više resora ili izmjene propisa.

Zatvorenici se najčešće pritužuju na kvalitetu pružanja zdravstvene zaštite, koja je i dalje organizirana u sklopu MP, umjesto kao dio javnog zdravstva. Slijede pritužbe na postupanje službenika odjela osiguranja i uvjete smještaja, ali i na rad odjela tretmana, neučinkovitost pravne zaštite i dodir s vanjskim svijetom.

Nastavljen je višegodišnji trend smanjenja zatvorske populacije, no popunjenost je u čak osam kaznenih tijela bila iznad kapaciteta te je iznosila do 132,50%. Sanitarni čvorovi nisu svugdje odvojeni od soba, a drastičan primjer je njegov potpuni nedostatak, zbog čega su zatvorenici noću morali vršiti nuždu u kantu. Ovo postupanje, koje može biti ponižavajuće, uklonjeno je nakon naše preporuke.

Ni Zatvorska bolnica niti odjeli zdravstvene zaštite zatvorenika koje ima svako kazneno tijelo, nisu zdravstvene ustanove i nisu ustrojene sukladno ZoZZ-u te uglavnom ne udovoljavaju Pravilniku koji propisuje potrebne uvjete. Zatvorenicima se često omogućavaju samo hitne stomatološke intervencije, dok su im ostale usluge teže dostupne. Često se odgađaju odlasci na specijalističke preglede, zbog nedostatka pravosudnih policajaca, a fizikalna terapija ponekad se odgađa do završetka izvršenja kazne, unatoč riziku od invaliditeta. Zbog nedostatka službenika u nekim kaznenim tijelima onemogućen je sustavan tretmanski rad s ovisnicima.

Pritužbe na vrijeđanje, omalovažavanje te prekoračenje ovlasti u primjeni sredstava prisile u zatvorskome sustavu, upućene upraviteljima, i dalje se ne ispituju adekvatno i u dovoljnoj mjeri, što je nedopustivo. U jednom kaznenom tijelu nadležni sudac u nadzoru izvršenja istražnog zatvora posljednji puta je bio 2011., iako je propisano da se to čini najmanje jednom tjedno, a odluke o žalbi protiv rješenja o izrečenoj stegovnoj mjeri i dalje se ne donose u zakonskom roku.

Prostorije u kojima se primjenjuju posebne mjere održavanja reda i sigurnosti ne zadovoljavaju standarde, a uvjeti su ponegdje i apsolutno neodgovarajući, poput posebno osigurane prostorije bez opasnih stvari u Puli koja nije adaptirana nakon požara. Većina kaznenih tijela smještena je u nepristupačnim građevinama, a odjeli na više etaža povezani su samo stepeništem, što može biti ponižavajuće i neljudsko postupanje prema osobama s invaliditetom. Prostorije u koje se smješta kazneno i prekršajno odgovorne maloljetne osobe treba prilagoditi njihovim potrebama, uvažavajući međunarodne standarde.

Postupanje policijskih službenika i dalje je pri samom vrhu područja po broju otvorenih predmeta, stoga ih je potrebno nastaviti educirati o zaštiti ljudskih prava, posebice ranjivih skupina. Građani se u značajnoj mjeri pritužuju na prekoračenje u primjeni ovlasti u postupcima u kojima se koristi tjelesna snaga i koji rezultiraju oduzimanjem slobode, a ponajviše zabrinjavaju oni prema starijima, za koje je propisana obveza posebnog obzira u postupanju. Postupak provjere ovih navoda trebalo je omogućiti uvođenje video snimanja, no u niti jednom predmetu u kojem smo ih zatražili, sporno postupanje nije bilo zabilježeno.

Učinkoviti sustav građanskog nadzora nad radom policije i dalje ne postoji jer nije ustrojeno Povjerenstvo za rad po pritužbama. Unutarnji nadzor MUP-a je, kao i prethodnih godina, utemeljenima ocijenio manje od 10% pritužbi i podnesaka, a nedonošenjem rješenja nakon ulaganja prigovora građana, MUP im onemogućava sudsku zaštitu.

Tijekom 2016. NPM je obišao 15 PP u dvije PU te njihove pritvorske jedinice, a pregledani su uvjeti smještaja i evidencije o osobama lišenim slobode i uporabi sredstava prisile. Nije bilo pritužbi na

postupanje, ali uvjeti smještaja nisu svugdje u potpunosti usklađeni s međunarodnim standardima, što može predstavljati ponižavajuće postupanje i suprotno je propisanim standardima – prostorije nisu primjerene veličine, ležaj je betonsko ili drveno postolje, bez madraca i posteljine, a sanitarni čvor pod video nadzorom. Pritvorski nadzornici istovremeno su i službenici OKC-a, što može dovesti do njihove preopterećenosti, ali i rizika za neljudsko ili ponižavajuće postupanje, zbog višestrukih nadležnosti. Iako moraju dobiti najmanje jedan puni obrok, većina PP ne raspolaže sredstvima za to, pa se događa i da im službenici sami kupuju hranu, što je neprihvatljivo.

I dalje postoje primjeri kada psihijatrijska ustanova skrbi o svim pravima osobe koja se u njoj nalazi, iako joj više nije potrebno bolničko liječenje, već usluge u okviru sustava socijalne skrbi, a neučinkovitost suradnje između više resora najbolje oslikava primjer muškarca koji je bez utvrđenog identiteta punih 36 godina boravio u PB Rab, gdje je gotovo polovicu tog vremena čekao smještaj u odgovarajuću socijalnu ustanovu.

Nedovoljno precizni propisi i dugotrajnost odlučivanja o prekidu prisilnog smještaja dovode do nepotrebnog produžavanja lišenja slobode i kršenja prava osoba s duševnim smetnjama. Uvjeti smještaja i dalje su na pojedinim odjelima neprihvatljivi, uz poneke pozitivne pomake. Dijelu osoba s duševnim smetnjama, koje nemaju regulirano dopunsko zdravstveno osiguranje, naplaćuje se participacija tijekom prisilnog smještaja u psihijatrijske ustanove, što je nedopustivo. Tijekom obilazaka nisu utvrđena postupanja koja bi mogla predstavljati mučenje, ali jesu ona koja mogu biti ponižavajuća pa čak i neljudska, poput sputavanja u krajnje neodgovarajućim uvjetima u sobi za izolaciju.

U 2016. NPM je obišao tri doma za starije i nemoćne, dom za odrasle osobe te dom za odgoj djece i mladeži, nakon čega je upućeno tri upozorenja i 28 preporuka. Zaposlenici su u pravilu vrlo profesionalni, no uočena su kršenja pojedinih ustavnih i zakonskih prava pa čak i ponižavajuća postupanja. Događa se da se osoba smješta u dom za starije i nemoćne bez izričitog pristanka, a nedovoljan broj zaposlenih negativno se odražava na kvalitetu usluge. Veću pažnju potrebno je posvetiti i poštivanju privatnosti, koju narušava i ostavljanje otvorenih vrata i/ili nekorištenje paravana tijekom njege.

Kretanja u području migracija i azila obilježio je sporazum EU s Turskom, koja je uvela strožu kontrolu granica, što je smanjilo broj dolazaka izbjeglica i migranata u EU. Izmjene zakona koje su omogućile oružanim snagama da pruže potporu policiji u zaštiti državne granice, što je rezultiralo i zahtjevima za ocjenom ustavnosti, pokazuju snažnu volju države za zaštitom i kontrolom granica, u odnosu na zaštitu prava izbjeglica.

Tijekom obilazaka mjesta u kojima su smješteni tražitelji međunarodne zaštite i iregularni migranti uočen je niz poteškoća u ostvarivanju njihovih prava, naročito u postupcima ograničavanja slobode kretanja, koja nisu uvijek imala pravnu osnovu. Uz nerazumijevanje jezika na kojem se postupak vodio i ograničenog prava na BPP te nedostatnu i nepravovremenu sudsku zaštitu, poteškoće im je predstavljala i organizacija zdravstvene zaštite. Tako ona u najvećem dijelu obuhvaća hitnu pomoć i postupke nužne za otklanjanje neposredne opasnosti za život i zdravlje, a predviđene izmjene ZOOZZS-a ne predviđaju pravo trudnica na adekvatnu skrb, kao ni djece na zdravstvenu zaštitu na istoj osnovi kao i državljani, što nije u skladu s međunarodnim obvezama. U postupku ograničavanja slobode kretanja treba se donijeti odluka utemeljena na individualnoj procjeni, kako se ne bi dogodilo

da razlog detencije ranjivih skupina, naročito obitelji s djecom, bude nepostojanje otvorenih centara koji, iako predviđeni, nisu još otvoreni.

Drastično je porastao broj tražitelja međunarodne zaštite u RH, za čak 957% u odnosu na 2015., čemu su pridonijele i izmjene propisa. Ukupno ih je bilo više od 2.000 što je, uz nedostatne kapacitete MUP-a, produljilo vrijeme donošenja odluke i povećalo broj neriješenih zahtjeva. No, RH je i dalje zemlja tranzita, a u sklopu raspodjele izbjeglica unutar EU temeljem načela solidarnosti, u našu zemlju premješteno je tek 19 osoba u godinu dana. Stoga je upitno provođenje Odluke Vlade, prema kojoj do kraja 2017. treba biti premješteno ukupno njih 550, a neispunjenju zasigurno pridonosi i činjenica da još uvijek nije donesen Operativni plan za provedbu Odluke, kao i poteškoće u integraciji.

Pojačana kontrola granica otežala je ili čak onemogućila pristup sustavu međunarodne zaštite, smanjila broj zatečenih iregularnih migranata, ali i povećala broj onih koji svoj život stavljaju u ruke krijumčara. Nakon što je postrožena kontrola granica RH, više stotina osoba svjedoči kako su vraćene u Srbiju bez provođenja individualiziranog postupka predviđenog ZOS-om, a dokumentirane su i pritužbe u kojima tvrde da su ih policijski službenici tukli palicama, vrijeđali, prisiljavali da skinu cipele i kleče ili stoje u snijegu te im oduzimale osobne stvari. Ovakva ponašanja mogu predstavljati povredu čl. 3. EKLP, prema kojem nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni. MUP je sve optužbe odbacio i naveo kako se poštuju sve zakonom predviđene procedure, uz puno poštivanje ljudskih i izbjegličkih prava sukladno Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, no samo bi učinkovita istraga na odgovarajući način zaštitila ljudska prava svih izbjeglica i migranata, ali i spriječila mogućnost takvih postupanja u budućnosti.

RH pitanju migracija ne pristupa sustavno i sveobuhvatno, budući da Migracijska politika RH za razdoblje 2016.–2018. još nije donesena.

5. SURADNJA I JAVNO DJELOVANJE U PROMICANJU LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

5.1. Uloga civilnog društva u zaštiti i promicanju ljudskih prava

Godinu je obilježilo znatno smanjenje podrške radu organizacija civilnog društva pa su tako sredstva Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva, koja predstavljaju ključnu institucionalnu podršku, smanjena s 14,21% prihoda od igara na sreću u 2015., na 6,88% u 2016., iako je u državnom proračunu bilo predviđeno povećanje ukupnih sredstava za rad Nacionalne zaklade. To je utjecalo i na smanjenje usluga koje udruge pružaju najranjivijim građanima, ali i na broj zaposlenih, a zasigurno i na mogućnosti sudjelovanja u ESI fondovima te na održivost u provedbi projekata. Njihov doprinos društvu, kroz značajnu ulogu u izgradnji demokracije, moguć je samo uz pristup ljudskim, materijalnim i financijskim sredstvima.

5.2. Suradnja s dionicima

Nastavljena je suradnja s domaćim i međunarodnim dionicima, pri čemu je posebno važna ona s predstavnicima JLR(P)S, što je značajan preduvjet za unapređenje zaštite ljudskih prava. Posebno se ističe i suradnja s posebnim pravobraniteljicama te organizacijama civilnog društva, uključujući regionalnim antidiskriminacijskim kontakt točkama, a nastavljen je i rad Savjeta za ljudska prava pučke pravobraniteljice.

2016. započeli smo trogodišnje predsjedavanje Europskom mrežom nacionalnih institucija za ljudska prava (ENNHRI), nastavljena je bliska suradnja s Europskom mrežom tijela za promicanje jednakosti (EQUINET) i Međunarodnim institutom ombudsmana (IOI). U suradnji s Odborom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskoga sabora održali smo tematsku sjednicu o provedbi međunarodnih paktova UN-a u RH, a posebice je pozitivno da je sjednica potaknula osnivanje međuresorne radne skupine pri Ministarstvu rada i mirovinskog sustava koja će pripremiti izvješće o provedbi Međunarodnoga pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, koje je RH trebala dostaviti UN-u 2006. Važno je podsjetiti i na potrebu ratifikacije Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR), Revidirane Europske socijalne povelje te Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Godinu je obilježilo i primanje RH u članstvo Vijeća za ljudska prava UN-a, što zasigurno obvezuje na podizanje razine uspješnosti našeg društva, koje se mjeri stupnjem zaštite njegovih najranjivijih članova.

Nastavili smo proaktivno informirati stručnu i širu javnost o temama iz područja ljudskih prava i sloboda te diskriminacije, prvenstveno putem web stranice, profila na društvenim mrežama i u suradnji s medijima. To je uključivalo i slanje novosti, tzv. biltena, na e-mail adrese više od 800 dionika.

6. LJUDSKI POTENCIJALI, ORGANIZACIJA RADA I PRORAČUN UREDA

Tijekom 2016. Uredom su upravljali pučka pravobraniteljica i troje zamjenika, a jedan je u prosincu razriješen dužnosti na osobni zahtjev. Na dan 31. prosinca 2016. u Uredu su bila zaposlena 42 državna službenika, od kojih sedam u područnim uredima u Osijeku, Rijeci i Splitu, te jedan namještenik. Proračun za 2016. izvršen je u iznosu od 99,44% planiranog.

7. ZAKLJUČAK

Građani u svojim pritužbama i dalje iskazuju nepovjerenje u institucije, često opisujući osjećaj nejednakosti pred zakonom, stoga je nužno osigurati usklađeno djelovanje nadležnih tijela, viši stupanj međuresorne suradnje, snaženje kapaciteta inspekcijskih službi, veću transparentnost donošenja odluka, otklanjanje manjkavosti propisa, ali i poboljšanje komunikacije s građanima.

Sustavno djelovanje u mnogim područjima zaštite ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije izostaje, zbog nedostatka cjelovitih javnih politika, s obzirom da pojedini strateški dokumenti nisu doneseni.

Poteškoće u ostvarivanju ljudskih prava i osiguranju jednakog postupanja izazivaju i nedostatna materijalna sredstva, no u njihovom svladavanju značajnu ulogu mogu imati kreativnost i odlučnost u pronalasku rješenja, kao i odluke o prioritetima. To se, primjerice, odnosi na elektrifikaciju mnogih sela, snažniju socijalnu skrb ranjivih skupina, dostupnost zdravstvenih usluga, uvođenje ili adekvatniju organizaciju javnog prijevoza i mnoge druge.

Potrebno je i povećati znanje o pravnom okviru zaštite ljudskih prava i jednakog postupanja, posebice u državnim i javnim službama, ali i u privatnom sektoru. To uključuje i sustavan rad na suzbijanju predrasuda i stereotipa, uključujući prema nacionalnim manjinama te starijima, počevši od obrazovanja najmlađih.

Rješavanje problema predstavljenih u Izvješću odgovornost je države, na što se obvezala vlastitim pravnim okvirom, ali i prihvaćanjem međunarodnih standarda. Postizanju nužnih promjena zasigurno

može pridonijeti i više od 200 preporuka iz ovog Izvješća koje, nastale na temelju sveobuhvatne pravne analize te informacija širokog kruga dionika, argumentirano nude smjernice za uklanjanje uočenih sustavnih problema i nedostataka.

8. PREPORUKE

1. Vladi RH, da što prije provede raspravu sa zainteresiranom javnosti i usvoji Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije te prateći Akcijski plan;
2. Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da redovito informira građane o zabrani diskriminacije te mogućnostima i mehanizmima zaštite;
3. Ministarstvu uprave, da Zakon o suzbijanju diskriminacije uvrsti među pravne izvore za polaganje Općeg dijela Državnog stručnog ispita;
4. Državnoj školi za javnu upravu, da provodi edukacije o zakonodavnom i institucionalnom okviru za suzbijanje diskriminacije za državne te službenike u tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave;
5. Ministarstvu pravosuđa, da donese Plan broja sudaca i zamjenika državnih odvjetnika potrebnih za raspisivanje natječaja za upis u Državnu školu za pravosudne dužnosnike te da žurno donese Plan prijema vježbenika sukladno Zakonu o vježbenicima u pravosudnim tijelima i pravosudnom ispitu;
6. Vladi RH i Ministarstvu pravosuđa, da osiguraju dostatna materijalna i financijska sredstva za rad pravosudnih tijela i Pravosudne akademije;
7. Državnom odvjetništvu, da u predmetima u kojima zastupa državu u što ranijoj fazi postupaka sklapa nagodbe s ciljem rasterećenja sudova i proračunskih ušteda;
8. Vladi RH i Ministarstvu pravosuđa, da povećaju izdvajanja iz državnog proračuna za besplatnu pravnu pomoć;
9. Ministarstvu pravosuđa, da Europskoj komisiji dostavi usporedive podatke za procjenu financijskog izdvajanja za sustav besplatne pravne pomoći;
10. Ministarstvu pravosuđa, da uvede trogodišnje programsko financiranje registriranih pružatelja primarne pravne pomoći kao oblik institucionalne potpore, u cilju osiguravanja kontinuiranog pružanja besplatne pravne pomoći;
11. Ministarstvu pravosuđa, da pripremi izmjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći:
  - kojima bi se natječajni postupak za financiranje besplatne pravne pomoći raspisao u prethodnoj i dovršio na početku godine za koju se sredstva dodjeljuju;
  - briše odredbu o brisanju iz registra onih pružatelja kojima nije odobren projekt tri godine uzastopce;
  - da propiše obvezu financiranja ovlaštenih udruga i pravnih klinika iz sredstava jedinica lokalne i regionalne samouprave;
12. Ministarstvu pravosuđa, da prilikom donošenja odluke o financiranju projekata besplatne pravne pomoći uzima u obzir ravnomjernu regionalnu zastupljenost pružatelja kako bi se osigurala teritorijalna dostupnost socijalno ugroženim osobama iz udaljenijih i ruralnih područja te otoka;
13. Ministarstvu pravosuđa, da redovito saziva sjednice Povjerenstva za besplatnu pravnu pomoć i da održava kontinuiranu suradnju s pružateljima besplatne pravne pomoći;
14. Uredu za udruge, Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva i Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da usluge pružanja besplatne pravne pomoći uvrste u programske planove i natječaje iz područja pružanja socijalnih usluga;
15. Uredima državne uprave i Ministarstvu pravosuđa, da ažurnije obračunavaju i isplaćuju troškove odvjetnika za pruženu sekundarnu besplatnu pravnu pomoć;
16. Uredima državne uprave i Ministarstvu pravosuđa, da prilikom rješavanja zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć u prvom i drugom stupnju postupaju unutar rokova određenih Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći;

17. Ministarstvu pravosuđa, da sustavno informira građane o besplatnoj pravnoj pomoći te promovira i potiče alternativne metode rješavanja sporova;
18. Ministarstvu pravosuđa, da pri svim sudovima ustroji odjel za mirenje;
19. Ministarstvu pravosuđa, da uskladi Zakon o kaznenom postupku s Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela;
20. Ministarstvu pravosuđa, da imenuje Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje sustava podrške žrtvama i svjedocima koje bi trebalo predložiti Vladi RH usvajanje Akcijskog plana;
21. Ministarstvu pravosuđa, da na sudovima gdje se poslovi podrške žrtvama i svjedocima obavljaju u okviru zajedničkih službi za potrebe više pravosudnih tijela, odobri zapošljavanje dodatnih službenika, a tamo gdje ih nema da proširi sustav podrške žrtvama i svjedocima;
22. Državnom odvjetništvu RH, da ustroji odjele za podršku žrtvama ili da sklopi sporazume o osnivanju zajedničkih službi s odjelima na županijskim sudovima;
23. Pravosudnoj akademiji, da u redovnom programu obrazovanja za pravosudne dužnosnike uz redovito održavanje radionica, posvećenih pravu žrtava/svjedoka i senzibiliziranju za njihove potrebe, razvije i obrazovne materijale u obliku priručnika;
24. Policijskoj akademiji, da u redovnom programu obrazovanja policijskih službenika redovito provodi edukacije o pravima žrtava/svjedoka, načinima postupanja i oblicima pružanja podrške;
25. Pravosudnoj akademiji, da osigura redovito održavanje radionica posvećenih hrvatskom i europskom antidiskriminacijskom zakonodavstvu i sudskoj praksi;
26. Hrvatskoj odvjetničkoj komori, da odvjetnicima osigura redovne edukacije o primjeni hrvatskog i europskog antidiskriminacijskog prava;
27. Hrvatskoj udruzi poslodavaca, da u okviru obrazovanja svojih članova osigura redovno održavanje radionica o primjeni hrvatskog i europskog antidiskriminacijskog prava, naročito u području rada i zapošljavanja;
28. Hrvatskoj gospodarskoj komori, da u okviru obrazovanja svojih članova osigura redovno održavanje radionica o primjeni hrvatskog i europskog antidiskriminacijskog prava, naročito u području rada i zapošljavanja;
29. Uredu za udruge i Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da nastave poticati rad udruga s ekspertizom i kapacitetom za pokretanje udružnih diskriminacijskih tužbi;
30. Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da u suradnji s drugim državnim tijelima i akademskom zajednicom organizira stručne skupove na temu zločina iz mržnje i javnog poticanja na nasilje i mržnju kako bi se utvrdili pravni standardi u postupanju;
31. Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Ministarstvu pravosuđa, Pravosudnoj i Policijskoj akademiji, da nastave s edukacijom policije, državnog odvjetništva i sudaca o međunarodnim i europskim standardima u suzbijanju diskriminacije i zločinima iz mržnje s naglaskom na rasnom profiliranju;
32. Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da uskladi Protokol o postupanju u slučajevima zločina iz mržnje sa standardima zajedničke metodologije prijavljivanja i praćenja podataka vezanih uz zločine iz mržnje i javnog poticanja na nasilje i mržnju EU;
33. Vladi RH, da u skladu s Okvirnom konvencijom potiče duh snošljivosti i međukulturnog dijaloga te poduzima učinkovite mjere na promicanju uzajamnog poštivanja, razumijevanja i suradnje većinskog naroda i pripadnika nacionalnih manjina, posebice na području obrazovanja, kulture i medija;
34. Vladi RH i Ministarstvu uprave, da izrade i upute u parlamentarnu proceduru prijedlog izmjena Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina, kojima bi se osiguralo ostvarenje prava na službenu i javnu uporabu manjinskog jezika i pisma u slučajevima kada jedinice lokalne samouprave ne izvršavaju obveze iz ovog Zakona;

35. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i Ministarstvu uprave, da izrade prijedlog zakonskih izmjena kojima bi se pripadnicima nacionalnih manjina i njihovim supružnicima omogućio izbor te upis prezimena u muškom ili u ženskom rodu, kako pri vjenčanju u maticu vjenčanih, tako i pri upisu djece u maticu rođenih;
36. Ministarstvu uprave i Ministarstvu financija, da izrade prijedlog zakonskih izmjena kojima bi se predstavnicima nacionalnih manjina dodijelio status neprofitne pravne osobe i poseban OIB;
37. Ministarstvu uprave, da izradi prijedlog posebnog zakona o izborima za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, kako je to predviđeno Zakonom o lokalnim izborima, koji bi se održavali istovremeno s lokalnim izborima;
38. HRT-u, da redovito educira urednike i novinare o manjinskoj tematici te poveća udio tema od važnosti za pripadnike nacionalnih manjina u općem programu;
39. Ministarstvu uprave i uredima državne uprave, da omogućavaju izmjene upisanih podataka o nacionalnosti u matici rođenih;
40. Državnom izbornom povjerenstvu, da razmotri prijedlog da se pri izborima zastupnika u Hrvatski sabor pripadnicima nacionalnih manjina omogući glasovanje na izbornom listiću na kojemu bi bila i opća lista izborne jedinice i manjinska lista;
41. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i HEP-u, da intenzivnije i s dostatnim financijskim sredstvima pristupe rješavanju problema (ponovnog) spajanja na elektrodistribucijsku mrežu 165 priključaka u 79 naselja na ratom zahvaćenim područjima;
42. Ministarstvu zdravstva, da predloži izmjene Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca, kojom će troškovi obveznog zdravstvenog osiguranja i za djecu strance do navršene 18. godine, koja su članovi obitelji stranca koji je do dana podnošenja zahtjeva najmanje 10 godina bio u statusu izbjeglice ili koji je obuhvaćen programom obnove ili povratka ili stambenog zbrinjavanja izbjeglica iz RH, teretiti državni proračun;
43. Vladi RH, da sukladno ustavnim vrednotama i načelima poduzme jasne i nedvosmislene mjere zaštite vrijednosti utemeljenih na domaćim i međunarodnim propisima i sudskoj praksi, koje će osigurati mjerljiv rast etničke tolerancije;
44. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da osmisli i primijeni programe potpore učenja za sve Rome u ranom djetinjstvu, osobito hrvatskog jezika;
45. Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, da osmisli, implementira i osigura financijska sredstva za provedbu programa opismenjavanja te u suradnji s jedinicama lokalne uprave i samouprave i romskim zajednicama o tome informira potencijalne korisnike;
46. Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja, da nakon dovršetka postupka po zahtjevima za ozakonjenje građevina iz romskih naselja, utvrdi poteškoće uslijed kojih ozakonjenje nije moguće te izradi prijedloge njihova rješenja;
47. Ministarstvu državne imovine, da bez odgode pristupi dovršetku postupka prijenosa vlasništva nad zemljištem s RH na stanovnike naselja Josip Rimac u Slavonskom Brodu;
48. Ministarstvu zdravstva, da prikupi podatke o obuhvatu Roma zdravstvenim osiguranjem i zdravstvenoj zaštiti;
49. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da predloži izmjene potencijalno diskriminatorskih odredbi Zakona o socijalnoj skrbi koje priječe korisnike naknada iz sustava socijalne skrbi da imaju, odnosno koriste, tuđe vozilo;
50. Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da što prije izradi Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma do 2020.;

51. Ministarstvu unutarnjih poslova, da nastavi educirati policijske službenike o postupanju sa žrtvama kaznenih i prekršajnih djela motiviranih mržnjom;
52. Ministarstvu zdravstva, da liječnicima koji pružaju zdravstvene usluge osobama pod međunarodnom zaštitom omogući registriranje tih osoba i pruženih im usluga;
53. Vladi RH, da donese integracijsku politiku usmjerenu prema svim imigrantima, a ne samo osobama pod međunarodnom zaštitom, u suradnji svih nadležnih tijela i samih imigranata;
54. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da ponovno pokrene programe učenja hrvatskog jezika za azilante i osobe pod supsidijarnom zaštitom;
55. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da osigura dodatna sredstva i stambene jedinice za korisnike koji se zbrinjavaju kroz liste prvenstva;
56. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da preostale neusklađene podzakonske propise uskladi sa svim izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi;
57. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da Vladi RH predloži što žurnije donošenje Zakona koji bi regulirao područje stambenog zbrinjavanja na cjelokupnom području RH, a ne samo na potpomognutim područjima;
58. Vladi RH, da donese novi zaključak ili drugi opći akt kojim će se ujednačiti kriteriji za isplatu naknade za podmirivanje troškova stanovanja u vlastitom aranžmanu, a Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da do tada donosi rješenja i osigura isplatu naknade temeljem Zaključka Vlade RH iz 2008.;
59. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da se detaljnije propiše postupak hitnog stambenog zbrinjavanja, uključujući donošenje transparentnih i javno dostupnih kriterija temeljem kojih bi se odluka donosila te omogućavanje podnošenja pravnog lijeka protiv negativnog mišljenja Povjerenstva za hitno stambeno zbrinjavanje;
60. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje i prvostupanjским tijelima, da objekte koji se koriste u svrhu stambenog zbrinjavanja, ukoliko nadležno tijelo graditeljstva izda uporabnu dozvolu, smatra postojećim građevinama, odnosno građevinama izgrađenim na temelju valjane građevinske dozvole;
61. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da Vladi predloži izmjene propisa kojima će se priznati prava na novčanu pomoć i zdravstvenu zaštitu po posebnom propisu o statusu povratnika, od trenutka donošenja rješenja kojim se utvrđuje taj status;
62. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje te uredima državne uprave u županijama, kao i Gradskom uredu za opću upravu Grada Zagreba, da se ažurira i unaprijedi sustav donošenja odluka po zahtjevu za utvrđivanje statusa povratnika te isplata novčane naknade povratnicima, kako bi uslijedila odmah po utvrđivanju statusa;
63. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da izradi uputu prvostupanjским tijelima prema kojoj će biti dužni započeti upravni postupak temeljem zahtjeva stranaka koje žele ostvariti status povratnika, bez obzira jesu li državljani RH ili se u ovdje nalaze na stalnom ili privremenom boravku;
64. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da u razumnom i što skorijem roku sklopi nagodbe s preostalim vlasnicima zauzete privatne imovine koji još uvijek ne mogu stupiti u posjed, odnosno koja je devastirana, a koji moraju isplatiti privremene korisnike na ime izvršenih ulaganja;
65. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da se ubrzaju građevinski radovi na obnovi u ratu oštećenih objekata;
66. Ministarstvu unutarnjih poslova, da pripremi izmjene Zakona o prebivalištu kojima će se utvrditi kriteriji za procjenu živi li osoba doista na adresi prijavljenog prebivališta;
67. Ministarstvu unutarnjih poslova, da kod utvrđivanja neprijavljivanja boravišta u zakonskom roku ne objavljuje prebivalište po službenoj dužnosti, već postupa sukladno članku 16. Zakona o prebivalištu;

68. Ministarstvu unutarnjih poslova, da u slučajevima neopravdane odjave prebivališta provedene po službenoj dužnosti postupka sukladno odredbama Zakona o općem upravnom postupku o obnovi postupka po službenoj dužnosti;
69. Vladi RH, da se nakon stručne i javne rasprave zakonski definiraju pravni standardi koji obuhvaćaju pojmove „zaštita nacionalne sigurnosti“ i „poštovanje pravnog ili javnog poretka“, radi onemogućavanja arbitrarnog postupanja te povećanja razine pravne sigurnosti u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva i reguliranja boravka stranaca;
70. Ministarstvu unutarnjih poslova, da se sukladno Strategiji o odnosima RH s Hrvatima izvan RH, definira status Hrvata koji nisu državljani tijekom njihovog boravka u RH te pojednostavni postupak, olakša i ubrza njihov primitak u državljanstvo;
71. Ministarstvu unutarnjih poslova, da se za pripadnike manjinskih naroda navedenih u Izvorišnim osnovama Ustava koji imaju čvrstu vezu s RH predvidi beneficiran način stjecanja državljanstva, koji bi rezultirao olakšanim i ubrzanim primitkom u državljanstvo;
72. Ministarstvu unutarnjih poslova, da postupke stjecanja državljanstva vodi u rokovima propisanim Zakonom o općem upravnom postupku;
73. Ministarstvu unutarnjih poslova, da u postupcima produžetka privremenog boravka osoba koje žive u RH uvažava njihove životne okolnosti i posebno vrednuje humanitarne razloge te spajanje obitelji;
74. Ministarstvu unutarnjih poslova, da postupke odobrenja privremenog i stalnog boravka vodi u rokovima propisanim Zakonom o strancima i Zakonom o općem upravnom postupku;
75. Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, da kontinuirano educira svoje zaposlenike o načinima informiranja nezaposlenih o njihovim pravima i obvezama tijekom nezaposlenosti, kao i mogućnostima i uslugama koje im HZZ pruža;
76. Ministarstvu unutarnjih poslova, da pripremi izmjene Zakona o policiji kojima će izričito odrediti najduže trajanje obavljanja poslova drugog radnog mjesta po pisanom nalogu nadređenog rukovoditelja;
77. Ministarstvu uprave, da predloži odgovarajuće izmjene Zakona o državnim službenicima i Uredbe o ustrojstvu i načinu rada Odbora za državnu službu kojima bi se omogućilo jačanje kapaciteta Odbora za državnu službu i njegov rad u punom sastavu, ali da preispita i odredbe o nadležnosti Odbora;
78. Ministarstvu rada i mirovinskoga sustava i Ministarstvu uprave, da ojačaju kapacitete i unaprijede kvalitetu rada inspekcijских službi;
79. Ministarstvu turizma, da predloži izmjene Zakona o pružanju usluga u turizmu s ciljem omogućavanja pristupa radu i zapošljavanju stranim državljanima, članovima obitelji hrvatskih državljanina bez obzira odakle dolaze;
80. Ministarstvu rada i mirovinskoga sustava, da unaprijedi normativni okvir zaštite od zlostavljanja na radu;
81. Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, da nastavi s edukacijom dionika na tržištu rada, a poglavito poslodavaca o stereotipima i diskriminaciji na radnom mjestu i u postupcima zapošljavanja, kao i o postupanju s osobnim podacima u skladu s propisima;
82. Ministarstvu uprave, da uspostavi učinkovit sustav kontrole zakonitosti i svrsishodnosti Pravilnika o unutarnjem redu koje donose čelnici javnopravnih tijela;
83. Ministarstvu unutarnjih poslova, da propiše kriterije i postupke izdavanja odobrenja policijskim službenicima za obavljanje samostalne gospodarske ili profesionalne djelatnosti ili pružanje usluga pravnoj ili fizičkoj osobi;
84. Ministarstvu hrvatskih branitelja, da predloži precizniju odredbu o pravu prednosti pri zapošljavanju hrvatskih branitelja, kako bi ova pozitivna mjera ostvarila svoju svrhu;
85. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da izradi novu Strategiju socijalne skrbi za starije osobe;

86. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da razradi kriterije za prijem korisnika na smještaj u domove za stare i nemoćne koji se (su)financiraju iz državnog proračuna;
87. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da osigura odgovarajuće smještajne kapacitete za teško bolesne odrasle osobe, posebice oboljele od Alzheimerove i drugih demencija na cijelom području RH;
88. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da ojača kapacitete Službe za inspekcijski nadzor većim brojem inspektora;
89. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da predloži izmjene ZSS-a kojima bi se zabranilo sklapanje ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju svim pružateljima socijalnih usluga;
90. Ministarstvu pravosuđa, da predloži izmjenu ZPP-a prema kojem bi sudski postupci radi raskida ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju bili žurni;
91. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da predlože izmjene propisa iz mirovinskog osiguranja kojima će se uvesti socijalna mirovina;
92. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da predloži izmjene ZSS kojima bi se povećali iznosi doplatka za pomoć i njegu i ublažili cenzusi za ostvarivanje pomoći u kući;
93. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da izradi prijedlog izmjena Zakona o mirovinskom osiguranju kako bi se propisao primjereniji način usklađivanja rasta mirovina te omogućio izbor načina isplate mirovine;
94. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da poduzme mjere i aktivnosti radi osiguranja kvalitetnog, efikasnog i pravovremenog rada Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom;
95. Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, da osiguranike pravodobno informira o pravima iz mirovinskog osiguranja te postupa sukladno zakonom propisanim rokovima;
96. Ministarstvu zdravstva i Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da normativno reguliraju mehanizme podrške i pomoći članovima obitelji, u okviru sustava neformalne skrbi o starima i nemoćnima;
97. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, da ulože dodatne napore kako bi se razvili novi i osnažili postojeći oblici pomoći osobama starije životne dobi u lokalnoj zajednici;
98. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da uloži potrebne napore kako bi se korisnicima u domovima za stare i nemoćne osigurala cjelovita zdravstvena zaštita u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zaštiti prava pacijenata;
99. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da uloži potrebne napore kako bi se umanjili diskriminatorni učinci mjere stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa i u praksi osiguralo i zapošljavanje vježbenika;
100. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, kao stručnom nositelju izrade nacrtu propisa iz socijalne skrbi, da prilikom izrade novoga ZSS ugradi:
  - povećanje iznosa ZMN, posebno za članove kućanstva koji su potpuno nesposobni za rad i privređivanje;
  - određivanje i promjenu visine osnovice za socijalne naknade uz unaprijed utvrđene kriterije i istu osnovicu za sve vrste socijalnih naknada;
  - više razloga za priznavanje jednokratne i uvećane jednokratne naknade;
  - preciznije odredbe o radu za opće dobro korisnika ZMN-a;
  - definiciju beskućnika sukladno ETHOS klasifikaciji i pravo beskućnicima u prihvatilištima na ZMN;
  - usluge socijalne samoposluge kao socijalne usluge i propiše njihov način financiranja;
  - mogućnost smještaja u organiziranom stanovanju mladima iz alternativne skrbi do navršene 26 godine života te da korisnicima naknade za redovito studiranje ne ukida pravo na smještaj;

101. Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje i Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da pristupe izradi Strategije o socijalnom stanovanju koja bi obuhvatila sve socijalno ugrožene ranjive skupine;
102. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da pripremi Nacionalnu strategiju o beskućništvu te Protokol o postupanju s beskućnicima;
103. Ministarstvu poljoprivrede, da pripremi izmjene Pravilnika o uvjetima, kriterijima i načinima doniranja hrane i hrane za životinje kojima bi se potaknulo doniranje hrane, a u suradnji s Ministarstvom za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku da propiše kriterije koje trebaju ispunjavati krajnji korisnici donirane hrane;
104. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da CZSS-ima osigura službena vozila i duge tehničke uvjete za rad te zapošljavanje stručnih radnika prema sistematizaciji radnih mjesta;
105. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da osigura preduvjete za rješavanje drugostupanskih predmeta u propisanom roku;
106. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da utvrdi socio-demografske i energetske pokazatelje za praćenje energetske siromaštva i definira institucije koje o njima prikupljaju podatke;
107. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da pripremi izmjenu Uredbe o kriterijima za stjecanje statusa ugroženih kupaca energije iz umreženih sustava, kojima bi se proširio broj korisnika;
108. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike i Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da omoguće realizaciju prava na naknadu za ugroženog kupca energenata za plin i toplinsku energiju;
109. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da nova energetska strategija obuhvati zaštitu ugroženih potrošača energije i mjere za suzbijanje energetske siromaštva;
110. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da donese Uredbu o zaštićenom kupcu električne energije;
111. Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja, da propiše kriterije za dodjelu subvencije za energetske obnove kućanstava tako da je primarno i u većem udjelu ostvare ugroženi kupci;
112. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da sukladno Zakonu o energetske učinkovitosti donese pravilnik i druge provedbene propise potrebne za provedbu mjera za povećanje energetske učinkovitosti prioritetno kod ugroženih kupaca;
113. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja i Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, da informacije o sufinanciranju energetske obnove, koristeći nediskriminirajuća sredstva komunikacije, učine dostupnima, primarno građanima koji su pogođeni ili su u riziku od energetske siromaštva te da dodatno pojednostave postupak za ostvarivanje sufinanciranja energetske obnove;
114. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da donese Uredbu o komunalnom otpadu te njome propiše ujednačene uvjete obračuna i naplate cijene, u razmjeru sa stvarnom količinom predanog otpada svakog pojedinog korisnika u obračunskom razdoblju;
115. Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, da iznađu način kako bi se tijekom cijele godine subvencionirana pitka voda isporučivala otočnim kućanstvima;
116. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da predloži zakonske izmjene kojim će biti propisana obveza jedinica lokalne samouprave i/ili javnih isporučitelja da organiziraju opskrbu vodom alternativnim načinima po povlaštenoj cijeni onim stanovnicima koji nemaju mogućnost priključenja na javnu vodoopskrbnu mrežu;
117. Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da pripremi izmjene propisa kojim će se odrediti mjere koje je potrebno poduzeti prije obustave isporuke vode, jedinstveni kriteriji i opravdani razlozi temeljem kojih se isporuka može ograničiti ili obustaviti te propisati da se minimalna potrebna količina vode nikome ne može uskratiti zbog nemogućnosti plaćanja;

118. Jedinicama lokalne samouprave i centrima za socijalnu skrb, da aktivnije informiraju socijalno ugrožene građane o postojanju za njih posebne cijene vode i to, koliko je moguće, neposrednim kontaktom te sredstvima komunikacije koja su opće dostupna i nediskriminirajuća;
119. Vijeću za vodne usluge, da pripremi prijedlog dopune Uredbe o mjerilima za izračun najniže osnovne cijene vodnih usluga i vrsti troškova koje cijena vodnih usluga pokriva, kojom će se propisati najniža količina isporučene vode nužna za osnovne potrebe kućanstva;
120. Hrvatskom saboru, da usvoji Strategiju regionalnog razvoja RH za razdoblje do kraja 2020. godine;
121. Vladi RH, da uključi predstavnike regionalnih i lokalnih jedinica samouprave u radne skupine za izradu propisa i javnih politika koji se na njih odnose te ih na odgovarajuće načine, pravovremeno i detaljno informiraju o njihovim obvezama;
122. Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije, da dijelu lokalnih samouprava osigura stručnjake koji bi im pomogli u pripremi natječajne dokumentacije i realizaciji projekata;
123. Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije i Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da koristeći ESI fondove kreiraju mjere kako bi se smanjila regionalna nejednakost;
124. Jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, da posreduju između građana i javnih prijevoznika u utvrđivanju voznih redova štiteći interese građana, kao i da iznađu izvore financiranja za nerentabilne linije;
125. Ministarstvu državne imovine, da s jedinicama lokalne samouprave riješi imovinsko pravne odnose oko nekretnina u vlasništvu države koje se nalaze na njihovom području;
126. Ministarstvu pravosuđa, da aktivnije, koristeći svima dostupne i nediskriminirajuće načine komunikacije, informira građane o uvjetima i postupku stečaja potrošača;
127. Ministarstvu pravosuđa, da predloži izmjene Ovršnog zakona kojim trošak odvjetničkog zastupanja u prvostupanjskom postupku neće ulaziti u potrebne troškove koje je ovršenik – fizička osoba dužan naknaditi ovrhovoditelju – pravnoj osobi s javnim ovlastima, javnoj ustanovi i banci;
128. Ministarstvu financija, da izmijeni Pravilnik o vrstama i visini naknada za obavljanje poslova propisanih Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, kojim će propisati samo nužne naknade u nužnim iznosima;
129. Ministarstvu pravosuđa, da iznađe način kako bi se postiglo ostvarivanje zakonom zajamčene zaštite primanja i naknada koje su izuzete od ovrhe, odnosno dijela primanja i naknada na kojima je ovrha ograničena;
130. Ministarstvu hrvatskih branitelja, da zakonom propiše opravdane slučajeve u kojima bi se dozvolilo ostvarivanje statusa branitelja ili HRVI iz Domovinskog rata i nakon sada propisanog roka;
131. Ministarstvu hrvatskih branitelja, da odredbe ZPHBIDR-a o pravu prednosti zapošljavanja precizira, a primjenu i mjere nadzora pojednostavi;
132. Ministarstvu hrvatskih branitelja, da osigura kontinuirano usavršavanje zaposlenika centara za psihosocijalnu pomoć o pravima i potrebama branitelja te načinima postupanja i oblicima pružanja podrške, naročito psihološke i emocionalne, te da u nedostatku zaposlenih u tim centrima surađuje s udrugama civilnog društva;
133. Ministarstvu hrvatskih branitelja i Ministarstvu zdravstva, da u suradnji s braniteljskim udrugama provode kampanje kojima bi informirali branitelje o zdravstvenim rizicima kojima su izloženi;
134. Ministarstvu hrvatskih branitelja, da propiše priznanje statusa dragovoljca Domovinskog rata osobama koje su kao maloljetne sudjelovale u Oružanim snagama RH;
135. Ministarstvu hrvatskih branitelja, da pri izradi novog ZPHBIDR-a uključi branitelje i druge te provede opsežnu javnu raspravu kako bi bio rezultat konsenzusa, uključenosti i suradnje;
136. Ministarstvu hrvatskih branitelja, da izradi prijedlog Zakona o pravima civilnih žrtava rata;
137. Ministarstvu pravosuđa i DORH-u, da intenziviraju suradnju s drugim državama i pravosudnim tijelima u rješavanju pitanja nestalih osoba;

138. Ministarstvu zdravstva, da donese Pravilnik o osiguranju medicinski prihvatljivog vremena za ostvarivanje mjera zdravstvene zaštite;
139. Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje i Ministarstvu zdravstva, da bolje informiraju građane o pravima iz zdravstvenog osiguranja i pravu na prigovor na rad ugovornih zdravstvenih radnika;
140. Ministarstvu zdravstva, da unaprijedi dostupnost i kvalitetu zdravstvene zaštite na otocima i u ruralnim krajevima, između ostalog efikasnim sustavom hitne helikopterske medicinske službe te uvođenjem brzih brodova;
141. Ministarstvu zdravstva, da u suradnji s nadležnim tijelima izradi prijedlog izmjene Zakona o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju, radi izuzeća određenih primitaka iz ukupnog prihoda kućanstva/samca;
142. Ministarstvu zdravstva, da osigura kontinuiran rad Povjerenstva za zaštitu prava pacijenata;
143. Ministarstvu zdravstva, da predloži zakonske izmjene kojima će se osigurati učinkovito pravno sredstvo za zaštitu prava pacijenata, sukladno odluci Ustavnog suda;
144. Ministarstvu zdravstva, da osigura jasno i transparentno razdvajanje sustava javnog i privatnog zdravstva;
145. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava i Hrvatskom zavodu za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, da uloži dodatne napore kako bi se osnažilo poštivanje propisa iz područja radnog zakonodavstva s ciljem zaštite prava i zdravlja radnika;
146. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da osnaži mehanizme potpore studentima lošijeg imovnog stanja;
147. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da predvidi iznimke od prava studenata na ostvarenje potpore u pokriću troškova prehrane isključivo ukoliko ostvare određen broj ECTS bodova;
148. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da osigura sustav vrednovanja neformalnog obrazovanja i informalnog učenja;
149. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da se postupci priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija provode u rokovima propisanim Zakonom o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija;
150. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da donese Pravilnik o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija u području socijalne skrbi te da predloži izmjene kojima će se Zakon o djelatnosti socijalnog rada uskladiti s propisima iz područja visokog obrazovanja;
151. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da u suradnji s drugim nadležnim tijelima inicira donošenje nacionalne politike usmjerene na ponovno uključivanje mladih koji nisu u obrazovanju, izobrazbi ili zaposlenju (NEET osoba) u obrazovni sustav ili na tržište rada;
152. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da definira pojam „odgovarajući diplomski studij“ koji je ZZDVO-om određen kao preduvjet za upis poslijediplomskog studija;
153. Ministarstvu znanosti i obrazovanja i sveučilištima, da poduzmu radnje kako bi se donio opći akt kojim će se utvrditi posebni uvjeti za svako sistematizirano radno mjesto;
154. Ministarstvu znanosti i obrazovanja, da što prije donese Pravilnik o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja, nastavnika, odgajatelja i stručnih suradnika u školskim ustanovama i učeničkom domu;
155. Ministarstvu zdravstva i Ministarstvu rada, da unaprijede pravni okvir o prizivu savjesti zdravstvenih radnika kako bi se pacijentima osigurala odgovarajuća zdravstvena skrb sukladno njihovom vjerskom uvjerenju i najvišim profesionalnim standardima;
156. Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da osigura provođenje sustavnih edukacija urednika i novinara o pojavama diskriminacije, stereotipima i predrasudama te o ulozi medija u suzbijanju diskriminacije;
157. Vijeću za elektroničke medije, da osmisli i održava edukacije za administratore elektroničkih publikacija vezane uz govor mržnje u komentarima građana;

158. Vijeću za elektroničke medije, da u suradnji s akademskom zajednicom i drugim dionicima nastavi raditi na edukaciji i promicanju medijske pismenosti;
159. Ministarstvu kulture, da u izradu nove Strategije medijske politike uključi različite dionike: medijske radnike, znanstvenike, članove regulacijskih tijela, aktiviste, kao i zainteresiranu javnost te da sam proces izrade dokumenta učini transparentnim;
160. Ministarstvu kulture i Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da u suradnji sa sindikatima i novinarskim društvima radi na poboljšanju zakonske definicije rada i radnih obveza novinara, kako bi se izbjegla praksa prikrivenog zapošljavanja;
161. Ministarstvu unutarnjih poslova, da poduzima mjere kako bi istrage o napadima na medijske djelatnike bile brze i učinkovite;
162. Ministarstvu pravosuđa, da provede evaluaciju kaznenih djela vezanih uz ugled i čast u kontekstu međuodnosa slobode izražavanja i prava na privatnost;
163. Hrvatskoj radioteleviziji, da uskladi Etički kodeks za novinare i kreativno osoblje i Opća pravila o radu i ponašanju zaposlenika s Ustavom;
164. Ministarstvu unutarnjih poslova i Hrvatskom nogometnom savezu, da koristi ovlasti za prekidanje utakmica kada se za to ispune uvjeti;
165. Agenciji za zaštitu osobnih podataka, da kontinuirano informira građane i medije o mogućnostima zaštite osobnih podataka, kao elementa zaštite prava na privatnost;
166. Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja, da odredi kriterije i rokove za uklanjanje nezakonitih građevina;
167. Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja, da uputi u daljnji postupak Nacrt prijedloga Zakona o najmu stanova;
168. Ministarstvu pravosuđa, da donese Uredbu o posebnoj naknadi za pokretnine sa svojstvom kulturnog dobra koje su sastavni dio zbirke, muzeja i galerija i drugih ustanova;
169. Ministarstvu pravosuđa, Ministarstvu državne imovine i Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja, da u primjerenim rokovima odgovaraju građanima na upite u njihovim predmetima i o poduzetom povodom podnesenih zahtjeva;
170. Vladi RH, da uspostavi koordinacijsku strukturu za provedbu Programa održivog razvoja do 2030. i osigura za to dostatna sredstva;
171. Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja i Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, da osnuju međuresorno tijelo za nadzor postupaka procjenjivanja utjecaja na okoliš te da pri izdavanju dozvola iz graditeljstva i prostornog uređenja omoguće sudjelovanje zainteresirane javnosti sukladno Arhuškoj konvenciji;
172. Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture, da u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i energetike, Ministarstvom zdravstva i Hrvatskom agencijom za civilno zrakoplovstvo, uskladi propise iz područja zračnog prometa sa Zakonom o zaštiti okoliša i Uredbom o procjeni utjecaja zahvata na okoliš te Zakonom o zaštiti od buke;
173. Ministarstvu zdravstva, da osigura potrebne zakonske i materijalne uvjete za daljnji razvoj zdravstvene ekologije, i u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i energetike, uvede obvezujuću procjenu utjecaja na zdravlje (HIA) prije planiranja i izgradnje velikih industrijskih i drugih infrastrukturnih objekata;
174. Ministarstvu zdravstva, da u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo izradi novu Strategiju javnog zdravstva;
175. Ministarstvu zdravstva, da u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i energetike osigura primjerenu zaštitu od elektromagnetskog zračenja;
176. Ministarstvu zdravstva, da u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i energetike te Ministarstvom graditeljstva i prostornog uređenja izradi novi Pravilnik o zaštiti od elektromagnetskih polja u skladu s Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću;

177. Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja, da evidentira i nadzire izdavanje uporabnih dozvola baznih stanica mobilnih operatera i razmotri reguliranje drugih dozvola iz svog djelokruga rada;
178. Ministarstvu zdravstva, da objavi popis izvora elektromagnetskih polja u obliku upisnika sukladno Pravilniku o zaštiti od elektromagnetskih polja;
179. Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, da u suradnji s Ministarstvom zdravstva propiše obvezu provedbe specijacije arsena i žive u sustavu javnog zdravstva;
180. Ministarstvu pravosuđa, da uvjete smještaja u svim kaznenim tijelima prilagodi zakonskim i međunarodnim standardima;
181. Ministarstvu pravosuđa, da detaljno ispituje sve navode koji upućuju na moguće mučenje i neljudsko ili ponižavajuće postupanje, uključujući i one o verbalnom zlostavljanju i uporabi prekomjerne sile;
182. Ministarstvu pravosuđa, da donese novi Zakon o izvršavanju kazne zatvora;
183. Ministarstvu pravosuđa, da upotpuni sistematizirana radna mjesta u kaznenim tijelima;
184. Ministarstvu zdravstva i Ministarstvu pravosuđa, da svim zatvorenicima koji ispunjavaju uvjete osigura dopunsko zdravstveno osiguranje na teret državnog proračuna;
185. Ministarstvu pravosuđa, da prostor i opremu ambulanti u kaznenim tijelima uskladi s Pravilnikom o minimalnim uvjetima u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme zdravstvene ustanove koja pruža zdravstvenu zaštitu osobama lišenim slobode;
186. Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu zdravstva, da pripreme izmjene zakona kojima će se omogućiti prijelaz zdravstvene zaštite zatvorenika u javnu zdravstvenu mrežu;
187. Vladi RH, da uspostavi učinkovit građanski nadzor nad radom policije;
188. Ministarstvu unutarnjih poslova, da policijski službenici primjenjuju policijske ovlasti kojima se u najmanjoj mogućoj mjeri zadire u ljudska prava i slobode;
189. Ministarstvu unutarnjih poslova, da policijski službenici s posebnim obzirom postupaju prema ranjivim skupinama građana;
190. Ministarstvu unutarnjih poslova, da se sredstava prisile primjenjuju samo u mjeri koja je nužna za ostvarenje svrhe postupanja;
191. Ministarstvu unutarnjih poslova i Ravnateljstvu policije, da ocjenu opravdanosti i zakonitosti uporabe sredstava prisile donose u roku 24 sata od prijema pisanog izvješća;
192. Ministarstvu unutarnjih poslova, da rok čuvanja video snimaka u svim policijskim postajama uskladi s rokom za podnošenje pritužbi građana na postupanje policijskih službenika;
193. Ministarstvu unutarnjih poslova i Ravnateljstvu policije, da osiguraju uvjete smještaja u prostorijama za osobe lišene slobode sukladno međunarodnim i zakonskim standardima;
194. Ministarstvu unutarnjih poslova i Ravnateljstvu policije, da osiguraju sredstva za obroke osobama lišenim slobode;
195. Ministarstvu unutarnjih poslova i Ravnateljstvu policije, da dostave upute policijskim postajama o primjeni posebne mjere smještaja počinitelja prekršaja do prestanka djelovanja opojnog sredstva, kada su ispunjeni uvjeti za uhićenje iz Prekršajnog zakona;
196. Ministarstvu unutarnjih poslova i Ravnateljstvu policije, da organiziraju radne procese na način da su pritvorski nadzornici posvećeni samo toj dužnosti te da ne obavljaju i poslove u operativno-komunikacijskom centru;
197. Ministarstvu zdravstva, da uvjete smještaja na svim psihijatrijskim odjelima usklade s međunarodnim i zakonskim standardima;
198. Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu zdravstva, da predlože izmjene zakona kojima će se sredstava za podmirenje troškova prisilnog zadržavanja i prisilnog smještaja u psihijatrijskoj ustanovi osigurati u državnom proračunu;

199. Ministarstvu zdravstva i Ministarstvu pravosuđa, da se na svim psihijatrijskim odjelima vode evidencije primjene mjera prisile;
200. Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da pripremi izmjene zakona kojima će se urediti smještaj osoba na odjele u ustanovama socijalne skrbi, koje ne mogu napustiti svojom voljom;
201. Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, da propišu vrste i način primjene mjera sigurnosti u ustanovama socijalne skrbi;
202. Ministarstvu zdravstva, da osigura pružanje zdravstvene zaštite na način da jedan tim opće/obiteljske medicine bude u PCSJ tijekom radnih dana;
203. Ministarstvu zdravstva, da osigura timove obiteljske/opće medicine koji će dolaziti u PTA Zagreb i Kutina sukladno sklopljenim ugovorima s domovima zdravlja;
204. Ministarstvu zdravstva, da u PCSJ i PTA osigura podjelu terapije od strane zdravstvenih radnika;
205. Ministarstvu zdravstva, da u što kraćem roku donese pravilnik kojim će se propisati opseg prava na zdravstvenu zaštitu tražitelja koji su bili izloženi mučenju, silovanju ili drugim teškim oblicima nasilja, kao i tražitelja sa specifičnim zdravstvenim potrebama;
206. Ministarstvu zdravstva, da pripremi izmjene ZOOZZS-a kojima će osigurati veći opseg prava na zdravstvenu zaštitu žena i djece;
207. Ministarstvu unutarnjih poslova, da ZOS-om jasno definira kriterije za ograničavanje slobode kretanja smještajem u PCSJ, propiše obvezu procjene mogućnosti primjene blažih mjera, kao i obvezu osiguranja smještaja u otvorenim centrima za ranjive skupine iregularnih migranata;
208. Ministarstvu unutarnjih poslova, da žurno osigura potreban broj otvorenih centara za primjereni smještaj ranjivih skupina iregularnih migranata;
209. Ministarstvu unutarnjih poslova, da predloži izmjene ZOS-a kojima će osigurati da iregularni migranti tijekom trajanja postupka kojim im se ograničava sloboda kretanja o svome pravnom položaju budu u potpunosti informirani na jeziku koji razumiju;
210. Ministarstvu unutarnjih poslova, da osigura žurnu dostavu spisa predmeta o ograničavanju slobode kretanja upravnom sudu, kako bi eventualno lišavanje slobode imalo pravnu osnovu;
211. Ministarstvu unutarnjih poslova, da u postupku donošenja rješenja o ograničavanju slobode kretanja tražitelja ispuni kriterije nužnosti, razmjernosti i opravdanosti;
212. Ministarstvu unutarnjih poslova, da poveća broj službenika Odjela za azil kako bi se ubrzalo donošenje odluka povodom zahtjeva za međunarodnom zaštitom;
213. Ministarstvu unutarnjih poslova, da žurno poduzme mjere za donošenje nove migracijske politike;
214. Ministarstvu unutarnjih poslova, da žurno provede učinkovitu istragu o vraćanju iregularnih migranata u Srbiju bez propisane zakonske procedure i individualnog postupka, kao i o postupanju policijskih službenika koja mogu predstavljati povredu čl. 3 EKLJP;
215. Vladi RH, da donese novu Nacionalnu strategiju stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva;
216. Vladi RH, da donese novi Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava;
217. Vladi RH, da osigura dugoročno institucionalno i programsko financiranje organizacija civilnog društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava;
218. Uredu za udruge, da u suradnji s Državnom školom za javnu upravu kontinuirano educira službenike JLP(R)S o organizacijama civilnog društva;
219. Vladi RH, da dostavi izvješća Odboru Međunarodnoga pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Odboru za ukidanje svih oblika rasne diskriminacije te donese odluku kojom će imenovati tijelo za izvještavanje po pojedinim konvencijama;
220. Vladi RH, da pokrene postupak ratifikacije Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Revidirane Europske socijalne povelje te Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.